СИХАГIА ЧУЭЦА ЯЛАТАШ, ЛЕРТТIА ГIУЛАКХ ДЕ ДIАЙИЙНАЧА ХIАМАШТА

Денихий декхараш тIа а ийца къахьегаш ба семилетка тIеххьарча шера республика юртбоахама къахьегамхой, хIанз уж ялат чуэца болабеннаб.

Байранхашца, лозунгашца, транспаранташца кийчъяь асфальтови наьнъ тIа гIолла автомашиний колонна йоагIа. Уж я Грозненски района «Новый быт» яхача колхозе чуийца ялат Аргунски ялат дIаийдеча пунктe дIаийца йолха автомашинаш. Хьалха йоагIача автомашина тIа яздаь да: «Дахье, «Новый быт» яхача колхозера керда ялат дIаэца!» Хьалхарча дийнахьа цар 40 тонн ялат дIадахьа аьттув баьлар ялат дIаийдеча пунктe. Колхозхой укх шера паччахьалкхенга 100 эзар пунт ялат дохка лерхIаш ба.

Дика болх беш ва ялат хьонхаш воалла Бессарабов Александр. Денна йола норма ах дийнахьа кхоачашъю цо. Цун сийна эгIа ЦIе байракх эгIа Петропавловская яхача станице.

Е. МАКСИМЕНКО сурти тексти

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

ЕРА 24 ИЮНЬ 1965 шу № 75 (4088).

Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ХЬАЖКIАШ ХЬУВКЪАЮ

БIаьсти ювча культураша йоккха моттиг дIалоац МалгIабика районa «Ингушский» совхозе. Лоацача хана дIайийра уж механизатораша, дукхагIа яраш зяба тIа а ювш.

Укх шера дукхха а дукхагIа дIайийнай гидуаргаш, шекара свекла, баьцаш. 2800 гектара тIа йийнай хьажкIаш, гидуаргаш — 2100 гектара тIа, 1200 гектара тIа йийнай цхьан шера а дукхача шерашка а тIаювла баьцаш. Дерригача кхашка зIырг тохалехьа макхаш даьхад. ЗIырг тоха дола ма делла а болабелар боккха хьувкъам баккхара бола къовсам. Совхозе чIоагIа сий деш я коммуниста Коригов Хьасана механизировании звено. Ялаташта тIехдика гIулакх ду цо. Мaй бутт юкъебаххача хана кхаь балха дийнахьа йир хьалхара культиваци.

Кастта долалургда ялат чуэца. Цу балха ший ялат чуэца техника — СК-4 яха комбайни ЖБА-3,5 яха ши жаткеи кийчъяьй звенос. Балха кхаь дийнахьа чуийца даха лаьрхIад гурахьа дийна ялаташ. Ялаташта дика гIулакх даьд совхоза шоллагIча отделенерча Алероев Ризванеи, Гуноев Султанеи звеноша. Гурахьа а бIаьсти а дийна ялаташ лаьрхIача 600 гектара тIа дийнача ялаташта гIулакх ду хIара звенос. Первицкий Владимира методах хIанз шоллагIча шера кхею хьажкIаш Алероев Ризвана звенос. Укх шера 200 гектара тIа йийна хьажкIаш я цо гIулакх деш. Технически мероприятеш юкъе а кхухьаш хий ца дехкача лаьттай хIара гектара тIара 50 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуя дош деннад звенос. ХIаьта ялат дика а хиннад. Ялаташта гIулакх дика дарах вымпел еннай цунна. Укх деношка лаьтта цамца даккхара а хьажкIаш нийлхъяра а балхаш сихденнад хьажкIий кхашка. Ялаташта культиваци еча нормаш 150—170 процент кхоачашъю Алероев Ризванеи цун новкъоста Балаев Мусаси. ГIадвугаш тIаьяннай гидуаргаш а. 200 гектар я уж звенос хьалкхееш. Планах 9 центнер мара йоацача хIара гектара тIара 14 центнер чуэца лерхI уж звенос.

В. ТАГУРОВ.

ХЬАЛХАРЧА ЮХЬИГЕ

БIарг ма кхоачча дада маьлхах кхорзаденна ка болча ялатий кхаш. Юкъ-юкъе хьекхача бекъача, бIайхача михо гIийлла теркаду форд санна латта дошо бос бола ялаташ.

Адуев Хьасан — «Красноармейский» совхоза керттера инженер, кхай йистте ший машин соца а яь, ялаташта дIатIавахар. Шийна дукхагIа бокъабеннаб аьнна хийтта мукха массехк ка хьабаьккха тIаьръюкъе хьокха а бaь, юкъера гам фу аьнна дIа а яхийта, дикка хьежар из фийгашка. Маьлха сердалонах дошо бос а лепаш тIаьръюкъе дадар доккхий, диза фийгаш.

— Ха хиннай. Йийтте а машина хьатIа а лаьлла кхоана цхьатарра чуэца болабе беза мукх, — йоахар цо машин йолча юха тIавоагIаш.

...Кхоана ялат чуэца доладу яхаш, тховсара Iовужаш саг вацар Кадыров Хьусейна тракторни бригаде. Кхай тIарча станера хьахозаш гIараш яр, комбайнаштеи трактораштеи гонахьа хьуеза нах гора фарай сердалонах.

Щаькха а хьажа ловра хIаранена: моторо болх мишта бу, звездочкаш бIарчча дий, полотнаш лерттIа чIоагIъяьйий, ялат юхxе гIолла хьокхача хана хедерга дика болх бyлургбий. Балхаш сихденнача хана ехача машина тIа нийсваларал хaлагIа а долаш хIама дац механизатора. Массанахьа а хьежа, массе оатхал техка чакхбаьлар.

Комбайна юхxе баьца тIа Iо а хайна, механизаторашца беслаш еш воалл керттера инженер Адуев Хьасан.

Юххьанца дIадоладенна къамаьл групповой методах ялат чуэцилга а комбайнаш малагIа скорость йолаш лелаергья а дувцаш дар. Балха гIулакхаш дувцаш, цIенхаштта деш лаьтта къамаьл, тIехь-тIехьагIо дотта гIал тIехьа, безаме деча къамаьлашка даьлар.

Механизатораш болча боккхийча наха кагегIчарна дувцар гоьращцеи шерчащцеи лаьтта оахаш. ялаташ чуэцаш шоаш мишта хала хьувзар, низ бола техника лехка шоаш мишта Iомабелар.

Малх хьалбала дага а боацача хана. комбайнаш кхашта йистe латтар. Дошо тоатол санна бункер чу долалелар керда хьадаьнна ялат.

...Лехьа йисттерча кхай тIа болх беш йоалл 1947 шера денз арен кемаш лехкаш хьавоагIача совхозе къаьнагIарча механизатора Бекбулатов ТIурий агрегат. «Красноармейский» совхозе ТIурас болх бу 1960 шера денз. БIубенна лелаю цо ший агрегат.

Из дIаьха ди цхьаннахьара а хIама ца талхаш, сеца латта ца везаш чакхдаьлар. Цхьаккха а духьале йоацаш болх бу йийтте а комбайно. Шийга хьежаш цхьанна а минута комбайн лоаттаянц Бекбулатов агрегата тIехьа ший автомашин лелаеш волча къонача шофера Денильханов Идриса. Бункер хьалйизай аьнна, кхоачаш комбайнера багара дош ара а дaлалехьа гучаэккх ГАЗ-51.

Болх беш йодача комбайнаца ше нийсвеннилгах шоферо хоам баьчул тIехьагIа кузов чу доассаду ялат. Хьалхарча дийнахьа баьча ритмични балха результаташ геттара дика хилар. ТI. Бекбулатова агрегато 18 тонн ялат а аьрда, норма 130 процент кхоачашйир.

Гуйран ялаташ 10 дийнахьа чуийца даха аьнна дош деннад механизатораша. Цудухьа лаьрхIад укхаза Iуйрийна 4 сахьат даьлча дIаболабаь болх бийсанна 12 сахьат далалца юха ца социйташ дIабахьа. Ха ца йоаяр духьа кхай юккъе даа лаьрхIад делкъийга хIама.

ЧIоагIа кIаьдбенна, цхьабакъда, цу дийнахьа шоаш баьча балха раьза хинна а болаш дIа-юха къаьстар механизатораш.

М. АЛБОГАЧИЕВ,
тха собкорр.

ЯЛАТ ХЬАЧУЭЦА КИЙЧА ДА

Ка бола ялаташ чуэцача хана бехктокхаме декхар да ялат дIаийдеча пункташта хьалхашка латтар. Ахьар де а, дIадувча боарамга дIакхоачаде а йиш хургйолча бесса дIа-хьа нийсде деза хьатIадахьа керда ялат.

Наурски ялат дIаийдеча пункте хIанзе чакхбаьккхаб из болх. Еррига складаш тоаяь яьннай, ялат Iодоассадергдолчеи дIаоттадаь лоаттадергдолчеи ерригача моттигашка молхаш тайсай ялат ца талхийтара. Дика тоаяьй дIаюха лелеи стационарни механизмаш.

Ремонтни балхаш дика кхоачашду слесараша А. Калинина, М. Андреева, В. Кардаильске, кхычар. ХIара дийнахьа тIехкхоачашъю цар сменни заданеш.

Автомашинаш тIара ялат Iодоассадеш пайда бергба поточни линеех. ХIанз тха пункте 3 я уж. Комбайна бункер чура хьадоагIа ялат «ЗСМ-50» яхача машинашца чакх а доахаш цIена долаш дIахоач складе.

Томараш а тIехь хьажкIаш хьанийра а, уж фуалъяхара а кийча я поточни лини. Автомашина чура Iойоассайча реактивни сушилке кхоач томараш йола хьажкIаш. Цул тIехьагIа томараш тIехь хьажкIаш фуалйоахача метте кхоач транспортерашка гIолла. Цига латт «МКР-12» яха 2 стационарни молотилка.

Фуалъяьхачул тIехьагIа кхы хьем ца беш цу сахьате таразаца оза а озаш складе дIачукхоач хьажкIаш.

Цахаддаш керда ялат хьанийдара, доагIача бесса из дIа-юха нийсдара, дIадувча боарамга дIакхоачадара а дерригa хьалаш вIаштIехьдаьхад оаха хIанзе.

Г. ГУСЕВ,
Наурски ялат дIаийдеча пункта директор.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

Хьалхарча ах шера тIеххьара денош чакхдоалаш латт. Республика колхозийи совхозийи фермашкара хоамаш ух паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра хьакъехьа.

20 июнь хьатIаьнхаьчача хана паччахьалкхенга хьалхарча ах шера фуаш дохкара план ерригача республике 105 процент кхоачашъяьй. Паччахьалкхен заказ 1 миллион фуа тIехкхоачашдаьд. Соахка цу ханналца деннарашца нийсдича фуаш 25 процент дукхагIа дIаденнад.

Ах шера плана чотах тIеххьара итташ тоннаш шурий 23 июне приемни пункташка дIайихьар республика колхозашеи совхозашеи. Городашка, болхлой посёлкашка, юрташка бахача къахьегамхошка 5 эзар тонн хIана кхаьчаяц аьнна дукхагIа шура кхаьчай соахка цу ханналца кхаьчачул. Болх дикагIа вIаштIехьбаьккха эцаш латт 20 процент дукхагIа эца оттадаь хинна доахани 14 процент дукхагIа эца оттадаь хинна тхаи.

Яхье толамаш дикагIа даьхад Грозненски, Наурски, Сунженски районий хьайбаш лeладераша. Цар республике эггара хьалха кхоачашйир шурeи фуаши дохкара ах шера план.

ХIанз эггара дукхагIа аьттув болаш йола ха я — ахкан замалахьа доахан даьгIенашка леладар. Из эггара дукхагIа дулх тIанхетеи шура дукхагIа йоахеи ха хинна ца Iеш, дерегIа продукци йоаккха а ха я. Кхетамца пайда эца ахкан ханах. ХIанз карарадалийтар гуйранъIан замалахьа кхоачашде хала хургда. Къаьстта а из дицдалийта мегаргдац шурeи фуаши дохкара ах шера план кхоачаш ца еш тоъал тIехьадисача Ведана, МалгIабина, Советски районий боахамий фермай болхлоша, специалисташа, кулгалхоша.

Хьалха латтача фермаша лакха хьокхамаш дахара пайда эц доакъарий дерригача кхоачамех. Детта доахан а дулха кхоаба доахан а дийнахьеи буси доажаделга вIаштIехьдаьнхад дукхача боахамашка, эрий тIаьннача баьций даьгIенех санна пайда эц дIаювча баьцех а.

Паччахьалкхенга дулх, шура, фуаш, тха дохкара шера планаш ханал хьалха кхоачашъяра мел эшар долаш я республика колхозаши совхозаши.

1965 шера 1-ча ах шера паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара план мел кхоачашъяьй хьахьокхаш йола

СВОДКА

(1-ча ах шера планаца нийсйича процентех)

	Шура	Дулх	Фуаш	Тха
Грозненски	111	65	110	69
Наурски	106	38	112	76
Сунженски	100,9	86	109	94
Гудермеса	99,3	86	105	105
Шаьла	98	96	96	80
Урус - Мартана	94	87	113	110
Ачхой - Мартана	94	57	124	54
Надтеречни	93	47	74	68
Наьсарен	93	54	69	11
Шелковской	89	68	92	71
Ножай - Юрта	86	39	104	97
МалгIабика	85	43	66	7
Ведана	73	27	94	70
Советски	68	28	82	103
Ерригача республике гIолла	99,95	66	105	70

Юрта боахам дегIабоалабара— дукхагIа теркам

1965-1970 шерашка вай республике юрта боахама продукташ йоахилгеи уж паччахьалкхенга йохкилгеи алсамдаккхара де деза гIулакхаш белгалдаьхар массехк ди хьалха хиннача КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пленумо. Цо соцадир республика колхозашеи совхозашеи укх шера чудахьа ялат 410 эзар тоннага дIакхоачаде, 115 эзар тонн ялат паччахьалкхенга дохка. ХьатIадоагIача ике шера чудахьаргда республика боахамаша 470 эзар тонн ялат, паччахьалкхенга дохкаргда 129 эзар тонн ялат, 20 эзар тонн гидуаргаш, 175 эзар тонн шекара свекла.

Керттерча даькъе лаьттан хIара гектарах бокъонца пайда а эцаш лаьтта леладара культура лакхъярцеи дIаюв хIамаш дикагIа хьувкъаярцеи вIаштIехьдоаккхаргда из гIулакх. 21 центнер хургда 1970 шера юкъера лаьрхIача цхьан гектара тIара чудахьа ялат, 1964 шерачул 6,8 центнер дукхагIа хул из.

Уж декхараш кхоачашдара чIоагIа лоархIам болаш да ялаташ хьувкъадар колхозаштеи совхозаштеи чIоагIа пайдана хургдола а уж хьувкъаде къахьегамхой оарцагIовргбола а никъ КПСС ЦК мартовски Пленумо белгалбаьккха хилар. Укх шера дикка лакхдаьд паччахьалкхено кIа, рожь, борц, дуга эцара маьхаш, планал совгIа дохкача ялатех мах 50 процент лакхагIа лургба. Колхозийи совхозийи дохода дикка лакхъергья цу гIулакхо.

Чудахьа ялаташ алсамдахара йола йоккха резерв я гурахьа дийна ялаташи горохи чуийца мукъадаьннача лаьттаех пайда эцар. Мукъа доаллашехь а цу лаьтта борц, горох, хьажкIаш дIа а йийна царна доагIача тайпара гIулакх дича кхачанна а концентрированни доакъара а шортта ялат хургда боахаме.

Колхозийи совхозийи экономика дегIайоалае а къахьегамхой материальни торо лакхъе а йиш хургья гидуаргаш, шекара свекла, тхьамка, хоартол санна йола технически продовольственни культураш дукхагIа лелайойя. Цхьабакъда, уж культураш тесса лелаяьй тIеххьарча шерашка цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи, царна гIулакх дара агротехника телхаяьй, цудухьа уж хьувкъацар. Из гIулакх дIахо ла йиш йолаш дац. Технически культураш чIоагIа пайда а боалаш лелаяра мел эшар долаш да вай республике, бокъонца уйла тIа а яхийта гIулакх дар мара хIама дац уж хьувкъаяра де дезар.

Ховш да сомийи комсийи бешамаш лелаяра эша хьалаш вай республике дика хилар. ХьатIадоагIача пхе шера республике соми комсаш дукхагIа чуяхьаргйола а уж паччахьалкхенга дукхагIа йохкаргйола а гIулакх вIаштIехьдаккха деза. 1970 шера 28 эзар тонн соми 80 эзар тонн комсаши паччахьалкхенга йохкар—иштта да хьалхашка латта декхар.

Из боахам дегIабоалабеча доккхий гIалаташ дувлийтад дIадахача шерашка. Долче, гаргтарча хана йоагIача тайпара порядок оттае еза сомийи комсийи бешамашка, вай хьалашка дикагIа хьувкъача сортех йола гаьнаш дIайогIа еза, бешамаш нийлхьеннача гаьнаш тIа а йогIаш, массанахьа тоале деза бешамашта деш дола гIулакх.

ЧIоагIа теркам тIабахийта лийцар пленуме лаьтта леладара культура лакхъяра дош. Ховш да тIеххьарча хана лаьтта хьаьндара а хиш дехкача лаьттаех бокъонца пайда эцара а гIулакха цхьадолча боахамаша кIезига йоакхо еш хилар. Дукхача колхозашкеи совхозашкеи севообороташ толхаяьй, фу кийчдара гIулакх ледара леладаьд, юртбоахама культураш лелаяра агротехнически бокъонаш телханьй.

Партийни советски организацей, юртбоахама органий декхар да КПСС обкомои Министрий Советои оттаяь лаьтта леладара культура лакхъяра хьакъехьара мероприятеш кхоачашъяра беррига юртбоахама къахьегамхой оарцагIбахар. Нийса вIаштIехьдаккха деза фу леладелга, дикагIа пайда эца беза хиш декхача лаьттаех, моттигерча а минеральни а удобренешца хьаьнде деза лаьтта, гаргтарча шин-кхаь шера массанахьа бокъонца йола севообороташ юкъейоалае еза.

Хьайбай боахам чехка дегIабоалабара де дезараш белгалдаьхар пленумо. Цо чIоагIдир 1970 шера паччахьалкхенга 29 эзар тонн дозал долаш е укх шера планал 74 процент дукхагIа доахан дохка, шура 90 эзар тонн, е укх шерачул 38 процент дукхагIа йохка, хIаьта фуаш —48 млн, е укх шерачул 55 процент дукхагIа.

ТIеххьарча хана дика лакхъеннай вай республике хьайбай продуктивность, укх шера 10 июнь тIа кхоачаш соахка цу ханачул 23 процент дукхагIа декхад паччахьалкхенга дулх, шура—19 процент, фуаш—23 процент. Цхьабакъда, из кIезига да. Дукхача районашка во латт паччахьалкхен план кхоачашъяра гIулакхаш. Геттара эсала да гIулакхаш Ножай-Юрта, Ведана, Советски районашка.

Партийни, советски, юртбоахама, заготовительни органий декхар да паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара плани цу хьакъехьара декхараши дерригача боахамаша кхоачашделга Iалашдар, чIоагIа теркам тIабахийта беза заготовительни пункташка дIачутелача хьайбай продуктай, къаьстта шурий дикал лакхъяра.

Доакъара база хьаяр хьайбай боахам дегIабоалабара лард хилар белгал а доаккхаш пленумо тIадиллар партийни советски организацешта а юртбоахама органашта а доакъара проблема къоастаяра къаьстта теркам тIабохийтилга. ХIара боахамо дIае еза ший хьалашка дикагIа хьувкъаш йола доакъара культураш. Вай республике дика хул хьажкIаш, цудухьа доакъара база чIоагIъяра дикагIа пайда эца беза цу культурах.

Республика нийсса ах лаьтта дIалоац даьгIенашеи цонашеи. Долче, хьаькъалца пайда эца беза цу рузкъах, Iилма маяххара е еза царна эксплуатаци.

Юрта боахама продукташ йоахилга алсамдаккхара а царга дIабода мах лохбара а боккха лоархIам болаш да къахьегама процессашта механизаци яр. Цудухьа пленумо тIадиллар юрта боахама министерствана, «Сельхозтехника» объединенена, райкомаштеи производственни управленештеи юрта боахама материально-технически база чIоагIъяран халача балхашта механизаци яран чIоагIа уйла тIайохийтилга.

ЧIоагIа белгалдаьхар пленумо колхозаши совхозаши организационно а боахама а гIулакхашта чIоагIъяра, массайолча моттигашка боахама расчет юкъеяхьара, финансови дисциплина чIоагIъяра дешаш. Ерригача торонех пайда эца беза боахамий рентабельность лакхъяра. ЧIоагIа теркам тIабахийта беза колхозаши совхозаши опыт йолча, шоай болх бовзача специалистий кадрашца чIоагIъяра.

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъяра даькъе вай республика юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара диза дардоацаш лаьрхIар пленумо наха юкъе бу организаторски политически болхи боахама деча кулгала методаши тоаелга. Шоай керттера декхар лархIа деза партийни организацеша парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбахар. Райкомий декхар да юххьанцарча партийни организацей инициатива хьаллацар, боахамашка латтача гIулакха бола цар бехктокхам лакхбар, хIара коммунист наха хьокхам а луш къахьегаш хургвола гIулакх вIаштIехьдаккха деза. ЧIоагIа теркам тIабахийта беза партийни организацеша къахьегамхошта коммунистически кхетам балара. Шерра йоаржае еза тIайийца декхараш кхоачашдара социалистически яхь.

Шеко яц КПСС обкома пленумо хьалхашка оттадаь декхараш Нохч-ГIалгIайчен партийни организаце а берригача къахьегамхоша а толамца кхоачашдергхиларах.

Машара, къаман лоIама, герз дIадаккхара тIехьа

Москве Ерригсоюзни конференце вIашагIкхийттача советски общественноста викалаша тIаийцар машара, къамий лоIама, герз дIадаккхара тIехьара Дерригдунен конгресс гулъелга массава раьза а волаш хьаллоацаши могадеши йола резолюци.

Дунен халкъашта юкъера кхохкам кхы тIа а чIоагIбеннача хьалашка нийсденнад дуне тахан, хIаьта тайп-тайпарча континенташкарча халкъашта геттара чIоагIа холу шоай кхерамзденна тIалатта кхерам, йоах резолюце тIа. Гучахьа я къамий-кортамукъален болама духхьалара провокацеши агрессии, социалистически ДРВ-ех латар. Дерригача халкъашка тахан гучахьа долча хIамашца теша йиш я тIема кхерам совбоахаш бола унзаре никъ лелабер малав. Из, эггара хьалха, дунен жандарма когаметта этта латта американски империализм я.

ПаргIатои лоIами бахьан долаш вьетнамски халкъо лоаттабу нийсхон къовсам хоадамболлаш хьаллоацача юкъе дерригa машар безаш мел дола низаш декхарийла да Къулбехьен Вьетнамера американски бIунаш сихха аралахийтар. Вьетнама Демократически Республика территорена чуетта бомбаш доцаяйтар духьа лоаттаду къовсамаш дебаде. Конференце дакъа лоацараша хьадда дIадех Доминикански Республикера США агресси соцаелга, турпалера Кубински халкъ хьаллоацаши пунца вежарашха барт - цхьоагIо йолаши, революционни Кубайна духьалара США империалистий провокацеш харцахьа лоархIаш, герз бе а делла шоай паргIатои лоIами баккха гIертача Конго, Анголай, Мозамбика, «португальски» Гвинейй, Къулбехьен Араве халкъаша къонахчалца лоаттабу къовсам шоаш хьаллоацаш хилар.

Советски общественносто, йоах резолюце тIа, бакъахьа лоархI Хельсинке хургйолча конгресса ден повесткана юкъе къаман лоIам бахьан долаш халкъаша лоаттабу къовсам хьаллацарах дола дош дахьар.

Машара тIехьа латта советски нах, беррига советски нах дог - уйла цхьатарра долаш ба шоай правительстваца халкъашта юкъерча машареи доттагIалеи ленински политика нийсса чакхъяха чIоагIа лаьрхIа хилара гIулакха. Вай бIарча хьаллоац дунен термоядерни тIом ца хилийтара, тайп-тайпара социальни строяш йолча паччахьалкхенашта юкъе машаре дахара принципаш чакхъяхара, къамий кортамукъален боламаш хьаллацара, империалистически агресси качъеннача халкъашта массе оагIорахьара новкъостал дара тIаерзаяь йола Советски правительства позици.

Нагахьа санна агрессорий зуламера гIулакхаш юха ца совцалойя, тIема кхуврчаш доа ца дойя, массане а юкъарча машара кхерам тIаоттаргба. Машар безаш долча дерригача низашка тIахьехам бу вай: хьадувла оарцагIовла вай, хIанз кхы тIехьадоацача ханна. вIаши дага а доалаш лаьрххIа оарцагIовл вай тIагIертта лоаттабеча къовсаме империалистически тIом хьеберагш юхасовцабар, лаьтта тIа машар оттабар духьа.

Советски Союза миллионаш болча къахьегамхой цIерах Хельсинкерча Дерригдунен конгрессе йодача советски делегацена тIадулл конференце машар безачеи паргIато езачеи низаша вIашагIа а кхийтта, практически гIулакхаш чакхдахара тIехьа, тIом хьеберий наькъа тIа дIайоаккхалургйоаца духьале оттаяра тIехьа, массане а юкъарча машара духьала цар лелаю провокацеш юкъахьхар духьа къамаьлаш делга.

ХIадакхевеш бола дунен ши тIом лаьтта керттера моттиг лоархIаш йолча европейски континенте тешшаме машар оттабе а тешшаме кхерамзлен система вIашагIйолла а еза.

Малхбузенгермански реваншисташа дIалехараша духхьалара кхерам тIаоттабу массане а юкъарча машара. Цудухьа бундесвер ядерни герзаца кийчъяра духхьаллаха машар безаш йола беррига низаш вIашагIтохара тIехьа ба советски нах.

Советски нах кийча ба сихдаь хьадеш дола герз дIадаккхар, ракетно-ядерни тIема кхерам кIезигбар духьа лоаттабу къовсам тIа-тIа шербе. Уж тIехьа латт ядерни державаша шоаш ядерни герз кхоссарг ца хилар тешшаме, дерригача дуненна хьалхашка хьакхайкадара.

Советски наха бакъду ерригача, йоккхийча а зIамигача а паччахьалкхений территориальни бIарчалеи суверенитетеи сий делга, цар чурча гIулакхашта юкъе ца гIертилга, дунен халкъашта юкъе дизза барт-цхьоагIон гIулакхаш леладечара нийсхои гIойлеи хьахьокхаш йола, тайп-тайпара социальни строяш йола паччахьалкхенаш машаре яхара принципаш шоаш массаза а санна хьаллоацаш хилар. Дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка уж принципаш чIоагIъяро дIадех агрессе низаш хьадда юхатохилга.

Массане а юкъара машар оттабареи чIоагIбареи гIулакха хьадда лоархIам болаш хила йиш йолаш яр ВIашагIкхийттача Къамий Организаци. Цу гIулакха цунах бокъонца йола универсальни организаци яза а ООН-а Устав цIенхаштта кхоачашдара ларда тIа дунен халкъашта юкъера кхерамзле Iалашъяр гIулакха цун эффективность лакхъянза а яргьяц.

Советски нах дог тийша ба. Хельсинкера Дерригдунен конгресс машара политика проблемаш къоастаеча халкъий лоIамо тIа-тIа дукхагIа воздействи яра тIадерзадаь дунен халкъашта юкъерча общественноста низаш дIахо чIоагIагIа оарцагIдахара боккхача лоархIаме хургхилар. Вай бакъду, йоах резолюце тIа, политически дын чуреи уйлаш бе-бе хилар ца лоархIаш. машар бахьан долаш тешшаме къовсам мел лоаттабераш вIашагIтохаш бола, эггара дукхагIа нах чулоаца болам хиларах тарра дерригдунен машара тIехьа латтарий болам воаш бизза хьаллоацаш хилар. Цу болама принципаш массе а мехкашкарча, массе а континентерча дукхача адамаша бакъъяь тIаийпа а машар бахьан долаш денна лоаттабеча къовсама практике бокъонца тохкам баь а я.

Дунен тIом ца хилийтари массане а юкъара машар чIоагIбари духьа машар безача тайп-тайпарча общественни боламашца, организацешца, машар бахьан долаш лоаттабеча къовсама тайп-тайпарча лостамий викалашца шерагIча тайпара цхьоагIа гIулакхаш чакхдаха гIертаргда вай. Империалистически тIом хьебераштa ловр хургда машар бахьан долаш лоаттабеча боламе вIашагIкъаьста, кIезига гIулакхаш чулоацаш, юхаозаденна хилча.

ХIанзара сийлахь-боккха болам—хьалаквеш болча дунен тIема кхерама духьалара болам шербаран чIоагIбаран керда оагIув хьаеллийла, йоах резолюце тIа тIеххьара а, машара, къаман лоIама, герз дIадаккхара тIехьарча Дерригдунен конгрессо!

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ХЬАЛХА ЛАТТАРАШ

Къона предприяти я Наьсарен-Вокзалера «Электроинструмент» яха завод. Барт тайна дезал санна къахьегаш ба укхаза эрсий, татараш, гIалгIай, украинцаш, жугатий, иштта дуккхача кхыча къаман нах. Тха кIеззига бац дикачоа, жердачоа керте латта, къахьегача хьоккам тела коммунисташ.

Говзал йола болхлой-инструментальщикаш ца хилар бахьан долаш во хьал эттар прессаш а кепаш а хьаеча. Укх шера хьалхарча бетташ-ка промышленни продукци арахецара пачхаьлкхен план кхоачашъянзар.

Кхы гоа ца деш хIадаха дезар балха юкъера уж кхоачамбоацараш. Йоккха говзал йола инструментальни цеха болхлой коммунисташ — вокхагIа вола мастер И. Х. Измайлов, мастер А. И. Щеглов шоаш раьза а хинна штампаш хьаеча станокаш тIа болх бе эттар.

Лоацача хана ремонт а яь эксплуатаце дIаелар цар редуктора корпуса лаьрхIа йола прессформа. ХIанз уж керда прессформаш а штампаш а кийчъеш ба. Уж инструменташ шоай ханнахьа яь йистеяхаро доккха новкъостал ду пачхаьлкхен план кхоачашъеча.

Коммунистически хьисапе къахьегаш я КПСС членалла кандидат йола нов. Яшина керте латтача сборщиккий бригада. 105—110 процент кхоачашъю цар бетта йола план. Коммунистически къахьегама бригада аьнна цIи яккха къовсам лоаттабеш я из бригада. Бригада членаш а бригадир нов. Яшина ше а хьинаре дакъа лоацаш я завода, района общественни вахаре. Укх шера Наьсарен къахьегамхой районни Совета депутаталла хержай из.

Ховш ма дий чон доаладечун болх чIоагIа хала болга. Цхьабакъда, халонех кхераш вац коммунист М. А. Оздоев. Литейни цеха коллективе сий деш, лоархIаш ва из. 1963-ча шера Советски Эскаре гIулакх даь цIа а вена заводе чон доаладечун ученикалла балха эттар Оздоев. Дукха ха ялалехьа из говзал кара а ерзаяь хIанз заводерча дикагIволча производственникех цаI ва из. Бетта йола норма 110—115 процент кхоачашъю цо. Коммунистически къахьегама ударник вола гIалгIай зIамига саг, коммунист шоай цеха партийни организаце секретаралла хержав.

Ца аьлча варгвац сборочни цеха воккхагIволча мастерах, коммунистах М. Ш. Тумгоевах а. ХIамах чIоагIа сакхувш, балхах кхеташ ва из. Каст-каста бIаргаго йиш я из болх лоацта массанена дIахозаш газет деш, беседаш еш. Къаьстта дукха нах гуллу нов. Тумгоева — заводе дикагIволча агитатора — политически темах доклад еш.

Цехе ше болх беш латтача станока тIа дика болх барал совгIа тха коммунисташ хьалха латт рационализаторски предложенеш телача а. Царех ва инженер-технолог Тимурзиев Башир—заводе дикагIа вола рационализатор. Цо енна дукха предложенеш производствана юкъейоалаьй. Духхьал 1964-ча шера цо енача предложенех 6 эзар сома пайда баьлар.

ЧIоагIа терко ю коммунисташа арахецача продукце дикал лакхъяра а. Москвичийи ленинградцийи болам хьал а лаьца оаха декхар тIаийцад дикеи тIехдикеи мара продукци арахецa хеца.

Цу дерригача гIулакхаша даьр хьахьекхар май бутт йистебоаллаш балха яьча итогаша. Валови а товарни а продукцеш арахецара план 113 процент кхоачашъяьй.

Завода партийни организаце цахаддаш терко ю коммунисташ дерттIа дIанийсбара. Производстве болх беш болча берригача болхлоех ахаш коммунисташ ба. Цхьабакъда, тхо хьинаре къахьегаш да парте мугIаршта юкъе производстве хьалха латта болхлой чуозара.

Н. ПАШЕННЫХ,
Наьсарен-Вокзалерча «Электроинструмент» яхача завода партбюро секретарь.

ЗНАНЕШ НАХА ЮКЪЕ

Партеи правительстваи вайна хьех цахаддаш сага йоакхо е яхаш. ХIана аьлча, деррига кхоачашдер саг ва.

Унахой терко дика еш ба республикански больница болхлой. Унахочоа ший лазар дицлургдола, цун дега тоам хургбола кердадари дикадари лахара хьинаре къахьегаш ба уж. СапаргIата хилар — из дикагIйола молхаш я, цунга хьежжа хул лазарах тоавалар. Из закон кхоачашдара а иштта цхьайолча санитарно-гигиенически знанеш йовзара а цахаддаш докладаш ю, лекцеш еш, беседаш ю больнице.

Дуккхача отделенешка вIашагIъехкай санитарни культура школаш. Къонача ноаной школа вIашагIъеллай берий отделене а. Ден режим мишта лелае еза, хIама мишта даа деза дика хов больницера бийрза цIа ухараш-та. Ше-шийца цIагIа цIена лелара бокъонаш йова. садоахкача хIамаша зе мишта ду, кхайкора грибок яхача, кхы дуккхача лазарех дорабала хов царна. Беседал, школай кхыдолча балхел совгIа кхыдола массови гIулакхаш а ду хIара пIаьр-пIаьраска дийнахьа больнице. Масала, устни журналаш, тематически хаттара, жопий сайренаш. «Корта бохо малараши унахцIеной» яха устни журнал дийнар дукха ха йоацаш. Журнале дакъа лоацаш хилар лораш: терапевт А. А. Уметова, травматолог А. И. Голубцев, психиатор М. М. Реуцкий, госавтоинспектор В. И. Рыбкин, Нохч-ГIалгIай республикански прокуротура следственни отдела прокурор А. М. Берковченко. Масалаш а кхувлаш корта бохабеча маларо сага могашала деш дола доккха зе дика кхетадергдолча тайпара дIахьекхар цар массане а. Цул эсалагIа хилaнзар «Шоана, кхалнах» яха тематически сайре а. Иштта дика а сакъердаме а чакхъяьлар медицински темаех йола хаттарийи жопийи сайре. ХIара кхоачаш мел еш йолча мероприятена тIеххьа санитарно-просветительни киножурналаш, кхыдола фильмаш хьокх укхаза. Уж тайпа дешаш пIаьраска дийнахьа кхоачашделга традици а хинна дIаэттад республикански больнице. Дарбай учрежденешка санитарни пропаганда мишта е еза ховргдолаш опыт дIа юха эцара районни больницей медицински болхлой а бех цу пIаьраскашка.

«Дега дола лазараш, уж ца хилийтар», «Шоргашта хулача лазарашта Нохч-ГIалгIайчене мотт тиг яц» яха тематически сайре, медицински темах йола хаттарийи жопийи сайре, кхыйола мероприятеш юкъе хургйола устни журнал кийчлеш да укх тIеххьарча хана.

СихагIа уж хиларга сатувсаш ба нах, дукха дезаденнад унахошта пIаьраскаш.

М. ГРОЦКИЙ,
лор.

МЕХКАРЧА КХАШКА

Ялаташ чуйнца доалаш латт Туркменистане. Дикача боахамашка хий дехкача хIара гектаро 20—30 центнер мукхи кIан лу. Пачхаьлкхенна цхьатарра дIалуш латт ялат.

12 эзар совгIа пунт ялата заготпункте дIачу а луш, шера план республике эггара хьалха кхоачашъяьй Кизыл-Атрекски района колхозаша. Таджикистане шаьрача арара ялаташ чуйнца а баьнна, аргIашкара чуэцаш латт ялаташ. ХIанз боахамаш ялаташ чуэца доладеннад Гиссарски. Вахшски довкъий а гIордаьнна дола таджикски Iодожаш доаца кIаши лакха хьувкъамаш луш дола мукхаши дIадувча Бабатаг яхача лоаман а босашкара. Эзараш хIана яц аьнна йола комбайнаш я таджикски колхозийи совхозийи кхашка болх беш.

«КIай дошув» хьувкъадар духьа къовсам лоаттабеш ба Киргизе боамби лелабераш. «Хий дуллача» хана долла хIама ду цар хич хIара литр пайда дукхагIа хьалургболча тайпара гIулакхага дIаахийтар духьа. Лаьтта леладерашта шийгара совгIат лу лаьтто. Боамби дика тоалуш латт.

(ТАСС).

Массехк шу хьалха гIишлой училище йистеяьккха № 9 яхача гIишлой-монтажни управлене балха яхар комсомолка Аня Поболкова. Ший ниэи хьинари кхо ца деш къахьегаш хьайоагIа из. Болх йистебаьтча общежите е пенгазет арахецача, е ший новкъосташта юкъе газет дешаш, бIаргагу Аня.

СУРТА ТIА: штукатур А. Поболкова.

Е. НЕДЕРЯ сурт.

ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Бурильщика Виктора Демьяновича, лебедка тормоз бе а елла, бегашха ший вахтерчарга аьлар: «хIа - хIа, доттагIий, долле хIанз дIахо — 1966 шерага даргда вай».

Цу дешай маIан дар мастера Бориc Филиппович Касакова кулгалдеча бурув деттача бригада коллективо семилетка тIеххьарча шера йола план Нохч-ГIалгIайчене эггара хьалхагIа кхоачашъяь хилар.

— ХIаьта сенгара доладелар из толам боаккхилга? — Из хаттар дир оаха буровой мастерга.

— Деррига а нахагара долалу, — жоп делар Борис Филипповича.

Бригада вIашагIъеллай 1956 шера августе. Массехк шу даьлча, 1962 шера «Грознефта» объединене хьалхарча моттиге Ерригсоюзни социалистически яхье кхоалагIча моттиге яьлар из. Эггара хьалхагIарчарца цу бригада каранийцар боккхача маьхера гIулакх: цхьан бригада шера 6500 метр кIоарга бурув тохилга. ХIаьта Нохч - ГIалгIайчене духхьашха шера 6815 метр кIоарга бурув техар а бурув деттарга йода ха 92 процентага дIакхоачаяьр а из бригада яр.

Цул тIехьагIа цхьа шу даьлча — 1963 шера — коммунистически къахьегама бригада цIи а тиллар цунах.

ЦхьоагIо йола, шераш дIа ме уха говзал совйоахаш хьайоагIа из бригада массе а хана деррига а кердадар, хьалха латтар ший балха юкъе кхахьа гIерташ я. Эггара хьалхарчарца цу бригада юкъедихьар лоабата диллaнна известковани елга, хIаьта из гIулакх тоадеш хьа а йоагIа из. Из бахьан долаш дукха беркат доал: безача маьхера утяжелитель, химреагенташ, кхыйола материалаш кхою. Бригада къаьстта а раьза йолаш болх бу ГрозНИИ конструкцех долча одношарошечни осташца. Цу тайпара дола осташ шоашца болх беча интервалашка трехшарошечни остаел шозза гаргга сихагIа кIоарглуш Iочуух.

— Цхьабакъда, керттера бараш-м нах ба, — йоах мастера Касакова.— Коллектив барт а денал а долаш хилийтара гIо даьр фуд аьлча, из да бригада хьаллоаттаеча толашагIа болча наха хувца па луш болх белга. Уж ба: бурильщикаш И. П. Акинин, В. Д. Демьянов, бурильщикий гIончий А. Полухин, А. Клещевой, кхыбараш. Уж цу бригаде болх беш ба из вIашагIъеллача дийнахьа денз.

Коллективе къахьегаш ба дуккхача къамех бола нах. ЧIоагIача къахьегама доттагIало вIаши бувзабалийтаб эрсе Михаил Рухлин, украинец Алексей Клещевой, гIалгIа Тухан Богатырев, хIире Казбек Медов, кхыбараш.

Бригадера берригаш а деша багIа. Ерригача коллективо укх шера йистеяьхай бурув деттара балхаш тIарча кхерамален гIулакхаш Iомаду курсаш. Цига Iомадаьраш, ка маьхал а ювлаш, практике леладу. ТIадиллача гIулакха хьакъехьара бехктокхамал лакхденнад, фийлал чIоагIагIа я. Масала, бурув детта кхо дюйм йола инструмент хьайоаккхача хана бурильщика гIонча волча И. П. Соловьева гучадаьлар чIега конус шиннахьара низткъа бIарга хояллалыттIа хилар. Турба ший ханнахьа хийцар. Иштта ца хулаш йисар цIенхашттара авари.

Укх шера ханал хьалха бурув теха яьккхай № 129 йола скважина, хIанз шоллагIча нагнетательни скважина бурув тохаш йоалл бригада.

МалгIабикерча № 2 йолча бурув деттара контора коллективо дIадолаьр хьал а лаьца, Карабулакски бурув деттара конторе массанел а хьалхагIа шоайнига юкъедихьад цо хIара денна балха учет елга. Де ха а ховш дика боахама доал дар бахьан долаш бригада хIанзлехьа а 44390 сом кходаьд.

Коллективе боккха болх чакхбоах коммунисташа, агитатораша. Укхаза хадданза ший хан-ханнахьа лекцеш, газеташи журналаши деш, беседаш ю. Культбудке латтача истола тIа, технически документацел совгIа, хадданза деша керда газеташ, журналаш, книжкаш хул. Пена тIа хьалъэхка я скважина бурув тохара графикаш, скважина бурув тохара технологически карта, бригада тIаийца социалистически декхараш тIаяздаь плакат.

Кхы тIа а керда декхараш кхоачашде лерхIаш я бригада коллектив. Цо тIаийцад № 137 йолча кердача скважина йиллача ханал кIира хьалхагIа бурув тоха, утяжелитела 1000 тонн кхое, хIама хьадеш йола ха 90 процентал кIезигагIа ца хилийта.

Ханал хьалхагIа кхоачашъергья семилетка! Иштта да сий долча коммунистически къахьегама коллектива шийна тIаийца керда декхар.

А. БАКАЛЮК,
Карабулакски бурув деттача контора техотдела инженер.

ТХА РАЦИОНАЛИЗАТОРАШ

Грозненски района № 3 йолча сомийи-баьца даарийи совхоза рационализатораша наькъаш лех къахьегама овсарле лакхъяраи юртбоахама продукцега дIадодар лохдараи.

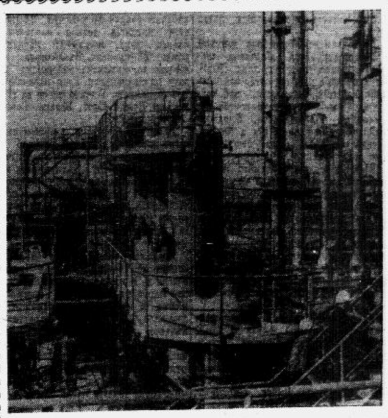
Цу даькъе дика толамаш доахаш ба Онуков Иван Филипповичи Колоев Унеи. Масала, хьалхагIа удобренеш тIайотта езаш хулар ведарашца. Дукха къахьега дезар кулг-кара, къахьегама овсарле лоха яр. Из хала болх аттача баккха лаьрхIар рационализатораша. Трактора мощностий валагара болх бе йоалалургйолаш транспортер а оттаяь, удобренеш гувсара механизаци йир цар. ХIаьта загрузочни шнек механизатораша хьаяьккхар ехача тишача комбайна тIара.

Цу тайпара предложени балха юкъейоалаярах боккха пайда хилар боахама укх шера.

«СОН-2,8» яха ши сеялка вIашагI а теха цхьа агрегат йир рационализатора Аюбов ХIарона. Цул совгIа тишача «СКГН-6» яхача сеялка тIара сошникаш хьа а яьха цу сеялкана оттайир цо. Цу гIулакхо йиш хилийтар шерра мугIараш хьачу а лувцаш баьца даарий ги дIаде, сеялкай овсарле лакхъе, хьахилар балха аттагIа дола хьалаш.

Мах бола дукха предложенеш еннай кхыча рационализатораша а. Техниках дикагIа пайда эцара, кулг-кара деча халача балхашта механизаци яра керда наькъаш лехаш ба тха совхоза механизатораш.

И. ХОМЕНКО,
№ 3 йолча сомийи-баьца даарийи совхоза гидротехник.

Вальтер Ульбрихта цIерах йола «Лейна - верке» — Германски Демократически Республике йоккхагIа йолча химически предприятеех цаI. ХIанз укхаза хьалъеш латт мехкдаьтта-химе юкъмоттиг хургйолаш йола «Лейна-11» яха завод (сурта тIа). ГДР-е керда дола промышленноста из дакъа хьалдара боккхача лоархIаме я советски мехкдаьтта тIаувзаш йола «Дружба» яха турбопровод.

АДН—ТАСС сурт.

IИЛМАН СЕССИ

Къилбаседа Кавказе дахача халкъий меттаишта вIаши нийс а деш исторически тохкамаш дара хетаяь Iилман сесси хилар укх деношка Махач-Кале. Сессе балхаца дакъа лоацаш бар Дагестана, Къилбаседа-ХIирий, Черсий-Балкхарой, Къоаршой-Черкесий, Адыгея, вай республикера лингвисташ. Къаьстта а дукха викалаш бахкийтабар Грузе — сессе вар академик, Грузе Iилмай Академе института директор А. С. Чикобава керте вола массехк Iилмахо-лингвист: Г. Рогов, Г. Шопурия, Т. Гудава, кхыбараш. Цул совгIа, сессе балхаца дакъа лоацаш бар Москвера Iилмахой—Ленински преме лауреат археолог профессор Е. И. Крупнов, профессор Е. А. Бокарев, краевой Iилман-координационни центра викал профессор Савченко, Армене Iилмай Академе викал А. Абрамян, Азербайджана Iилмай Академе викал С. Джафаров.

Сессе ладийгIар иберийско-кавказски языкознане тайп-тайпарча темаех яьча ткъаьннега кхаччалца йолча Iилман докладага. Иберийско-кавказски метташ вIаши нийсдеш исторически тахкара проблемай хьакъехьара керттера доклад йир академика А. С. Чикобава.

Ховш да, иберийско-кавказски метташ шоай белггалара кхоачарле, укх тIеххьарча хана генетически кхоачарле я аьнна хеташ а йолча йиъ группана декъалуш хилар. Укх тайпара я уж группаш: картвельски (гуржий), абхазско - адыгейско-черкесски, нахски (нохчий, гIалгIай, бацбийски), дагестански (аварски, лезгински, даргински, лакски подгруппаш а йолаш). Иберийско-кавказски меттаех лоархIаш ба цхьан хана хIанзарча Азербайджана территоре тIа баьхача кавказски албанций (агванций) дIабаьнна мотт. Иштта иберийско-кавказски меттаех лоархIаш ба Испанерча баский мотт а.

А. С. Чикобава ший доклада тIа хьахьекхар, хIанз кавказски метташ тахкарца дукхагIа болча къилбаседа-кавказций описательни грамматикаш оттадаь, цу меттай словараш оттадаь, фонетикеи морфологии Iомаяь, дуккхача меттаишта диалектологически монографеш кийчъяь хилар. Цул совгIа, нахски меттай группе боккха болх язбаьб профессора Ю. Д. Дешериева: «Нахски меттай вIаши нийсдара исторически грамматика». Цу тIа Iилманца бакъдеш хьахьокх нахски группах долча метташта юкъе генетически кхоачарле хилар.

Укх гаргтарча шерашкара аргIанна доагIа декхараш а лоархIаш, проф. Чикобава къоастае хьалхашка оттаю проблемаш: вIаши нийс а деш исторически грамматикаш оттадара наькъаца хIара групперча меттаишта юкъера генетически кхоачарле къоастаяр, группай шоайла йола генетически кхоачарле къоастаяр, хIаьта гаьнна дIахо йодача хана — дIадаьнна дукха ха йолча Хьалхашкарча Азе меттаишта а (уратски, прото-хеттски, кхыдараш) дерригача иберийско-кавказски меттаишта а юкъера генетически кхоачарлен белгалонаш гучаяхар.

А. С. Чикобава ший доклада тIа ца оалаш дисар дIакхоачашдаьнна санна хилар проф. Е. И. Крупнова даь къамаьл: иберийско-кавказски меттай группаш дIаяржара ареал лоадама башхало юкъе йоалаш боккъонца куро-араксски, майкопски, вашлиентско-хорочоевски археологически культураш куро-араксски культура къилбаседа-малхбоален вариант дIаяржара ареалаца нийса йоагIаш хиннай.

Цхьайола докладаш хетаяьр кавказски метташ вIаши нийсдеш исторически Iомадара дешашта, диалектологена, кхоачарагIа дола метташ лексически вIашагIкхетара, лексически формашта реконструкци яра методологенеи методикенеи (вешта аьлча хIанз долча шоай маIанга кхачалехьа йолча хана дIа-юха ийдаьча дешаша малагIа лагIаш даьхад).

ЧIоагIа теркам тIаозаши чулоацам дика болаши доклад яр нохчийи аварски метаишта юккъерча лексически бувзама хьакъехьарча темах лаьца Нохч-ГIалгIай пединститута Iилма болхлочо И. Арсаханова яьр. Цо доаладаьча масалаша харцле йиш йоацаш хьахьокх, уж метташ кхоаччара гаргара хилар.

Проф. Абрамяна хоам. бир, Мингечаур яхача районера корадаьча кхертIоаш тIеи керамика тIеи (вай заман V гIа бIаьшере) даь агвански (албански) йоазош доашхаш дуккхача шерашка ше баьча балха хьакъехьа. А. Абрамяна лоархI, кавказски албанцаша шоай меттаца дIатар а даь леладаьр эрмалой алфавит хинна хилар.

Кавказски языкознани дIахо вордача этапе дегIаккхувлара дуккхача лоархIамерча дешаех лаьца рекомендацеш чIоагIъяьй сессе. Iилман учрежденешта, ВУЗ-ийн университетийн кафедрашта могаду: Iилман балха планашка вIаши нийсдеш исторически грамматикаш оттадарца ювзаенна йола темаш хьахьокхилга, къамий-эрсий словараш хьаделга, вIаши нийсдара фонетикаши морфологеши оттаелга, диалекташи метташи техка доахилга, цхьатарарча дешай словараш оттаделга, и. кх. дI.

Сессе могаду хIара ши шу массехк доал кавказоведене дакъе болх беш болча историкаша, археологаша, этнографаша, антропологаша дакъа а лоацаш къамий республиканскеи областашкеи регионални Iилман сессеш гулъелга. Пхи шу даьлча шерра дакъа лоацаш Советски Союза Iилман низаш а долаш ерригача Кавказа юкъара кавказоведий Iилман сесси гулъяннаа аргIоацаш лоархI сессе.

Х. ОШАЕВ,
сессе дакъа лоацаш хиннар.

ДИЙША БОАЛАШ ЛАТТ

Эггара лоархIамера за я хIанз Къилбаседа-ХIирий юртбоахама института агрономически факультете заочно деша багIачар яр. Дипломни проекташта защита еш ба уж.

Укх шера из институт чакхйоаккхаш 57 производственник ва, хIаьта царех ткъаь кхоъ саг духхьал вай республикера ва.

Дипломашта защита яьча ткъаь дийнахьа дика знанеш хьахьекхар Урус-Мартана района производственни управлене болхлоша Ю. Магомаева, З. Тагирова, А. Ибрагимова, кхычар.

Пачхаьлкхен экзаменационни комиссе геттара лакха оценка елар Грозненски района № 1 йолча шурий совхоза директора И. Синяткина, Шелковской района «Коминтерн» яхача совхоза бригадира С. Акмаева, цу районерча «Красноармейский» совхоза агронома Н. Травина, кхычар кийчъяьча дипломни проекташта.

А. ПЕНЬКОВ.

ОБЩЕСТВЕННОСТЬ—БОККХА НИЗ

Бераш, къона тIехье кхетамца кхеяра гIулакха школанна, дезала новкъостал а деш, № 5 йолча барзкъаш тегача фабрика коллективо берашца болх бу кхо шу да. Даьша-ноаноша, хьехархоша, фабрика общественносто бераш кхетамца кхедара болх беш хиларах дика беркат доал.

Фабрике вIашагIъеллай гIо дара йола общественни совет. Цунна юкъе ба цхьабола дай ноаной, партийни а комсомольски а организацей, фабкома викалаш, пенсионераш. Совета керте латт хачеш тегача цеха швея Петрова А. П.

Деррига деша дагIа фабрика болхлой бераш, малагIаш мича дешаш дагIа къоаста а деш, дIаяздаьдар оаха. Грознерча 38 школе деша дагIаш 283 бер дар тха. Цхьайолча школашка царех 10—20 а кхы дукхагIа а бераш да дешаш. ХIара школе цхьацца лоархIаш дайх - ноаноех хержа тхоай викалаш ба тха. Цар бувзам лоаттабу школа хьехархошца. Четверть йисте массаза йоал цар тхога хьахойтар бераша мишта деш а уж фу деш хиннад а.

АьрдагIа дела бераш кхайке фабрике хьадехар совето. Цига, цар дай-ноаной болх беш болча цехашка е совете царца цIенхашттара къамаьлаш дора. Цу гIулакхо чIоагIа гIо дир дуккхача берашта. Иштта, из болх оаха болабаьча хьалхарча шера кхайка фабрике дийхадар 30 бер, соахка — 12 бер, хIаьта укх шера алхха 6 мара деха дийзадац. ХьадийхачА берашца къамаьлаш деча совета членел, тхоай а школай а викалел совгIа, фабрика директор а, парторганизаце секретарь а, фабкома председатель а хул.

Укх шера духхьашха вIашагIъеллаяр берий бувзамхой совет — фабрикерча болхлой берий викалех. Бувзамхой совето новкъостал дора тхона тхоай бераш дикагIа довза а фабрикаи школаннеи юкъе бувзам лоаттабе а.

Бераш кхетамца кхедара боккха лоархIам болаш я тха фабрике хула берий конференцеш. Уж хул кIиран юкъерча деношка, Iай е аьхки каникулаш хулача юкъагIа. Цу конференцешка гуллу фабрика болхлой бераш, цар дай-ноаной, хьаьший. Цига ладувгI фабрика производственни планаш кхоачаш мишта ю хойташ долча къамаьлашка, дIаяхача юкъагIа бераша мишта дийшад хойтача докладашка, хьехархой хетарашка а ловрашка а. Цига дикагIа дола бераш белгалдоах.

Берий конференцеша чIоагIду берашта юкъера доттагIал. Шоай дешара а оамалий а хьакъехьа шоаш фабрика болхлой коллектива хьалхашка бехктокхаме хилара уйла йоссаю берий дегашка.

Совете да «Баьцарча беркатакнижка» (бераша иштта оал цунах цун беттагаргаш баьццара йоландаь). Цу тIа дIаязду хIара дешархочо мишта деш а фу ду а. Цу книжка тIа дешархочун тайпан цIи дIаязъяь ца Iеш, дIаязлу малагIча школе а массалагIча классе а дешаш ва, хIара четверте дешарах мишта кхеташ хиннав, школашкарча кружокашка, общественни гIулакхашка фу дакъа лоацаш ва, цо ший новкъоста фу гIо ду, школе хьехархочун а цIагIа даь-наьна а балха фу йоакхо еш ва. Цу книжка тIа белгалду берий конференцешка ахар, дикагIчарна совгIаташ телар, уж хестабар, аьрдагIа хиларах совете тIабехар.

Цу книжка новкъостал ду тIехьадуса бераш тIакхеде. Из деш бераша а даьша-ноаноша а, хIаьта иштта цар цехашкарча новкъосташа а.

Укх дешара шера гIо дара совете еннай карара кара тела пхиъ вымпел. Уж тел школе дикагIа йолча дешархой коллективашта. Дешара шера кхаь четверте социалистически яьье котдувларах карара кара тела вымпелаш еннай: фабрика парторганизацегара — № 7 йолча юкъерча дешара школерча берашта, фабкомагара № 15 йолча юкъерча дешара школерчарна, Куба гIайрен пионерий вымпел — № 4 йолча школе деша дагIача фабрика берашта, чехословацки пионерий вымпел— № 4 йолча юкъерча школерча дешархошта, ВЛКСМ Ленински райкома вымпел — № 38 йолча школерча берашта.

Ерригa вымпелаш торжественни лоаттаме дIател школьни митингашка. № 14 йолча юкъерча школа дружинас Совета дош делар 10 класс йистеяьккха бовдлалца Куба пионерашкара йола вымпел цхьаннега а дIа ца яхийта, аьнна.

Фабрика цIе доска да. Цу тIа язбу дешара шу кхоъаш а йоацаш йистеяьккхараш.

ХIара шерра-шера, дешара шу доладуш оаха чакхдоах керда дешара шу доладалара хетадаь цIейш. Цига дахача шера дешара итогаш а ю, кхоъаш а йоацаш дийшача дикагIа болча дешархошта фабкомагареи фабрика коллективагареи совгIаташ а тел, хIаьта духхьашха деша долха бераш, моаршал хаттара открыткаш а телаш, даькъала дувц.

Берашца беча балхал совгIа, оаха укх шера доладаьд берий даьшца-ноаношца хадданза болх белга а. Цехашка дай-ноаной собранеш ю, хIара четверте дешара итогаш а еш. ХIара бетт-бетта педагогически темаех йола лекцеш еш. Ноаноша ладийгIад укх темаех йолча лекцешка: «Дезале бераш коммунистически хьакъехьа кхедарах дола Макаренко хьехар», «Даьша-ноаноша шоашкара лу хьокхами, цар сий деш хилари», «Бераш тешаме а бакълувш а хила Iомадар», «Бераша лелоча гIулакхий культура», «Бераш дезале хьестари човхори», «ЦIагIара гIулакхаш бераша шоаш деш хилара хьакъехьа», и. кх. дI.

ХIанз укх сахьате дай-ноаной конференци чакхъяккхара йоккха кийчо еш латт школе. Цига хургба деша дагIача берий фабрикера берригa дай а ноаной а. Общественносто бераш кхетамца кхедара беча балха хьакъехьа цига фабрика директоро доклад е лерхI. Бераш кхедара хьакъехьа йола дай-ноаной опыт дIа-са йовзийтилга а дикагIа бола дай-ноаной общественникаши хестабелга а да цига чакхдаккха лаьрхIа. Конференце хьоашалгIа хьехаргба школай викалаш, Грознерча кхыча предприятей общественни советашкара викалаш.

Тха совет дика а творчески а болх бе гIийртай. Оаха цкъа яь ца Iеш докладаш яьй «Красный молот» яхача заводе, «Грознефта» объединене, школай хьехархой семинарашка, кхычахьа.

Оаха лерхIаш а тхо тешаш а да, № 5 йолча барзкъаш тегача фабрика коллективо вIаштIехьбаьккха болх — бераш коммунистически кхетамца кхедара лоархIаме хилар. Цунна юкъе дакъа лоацаш боккха низ ба, хIаьта школа, дезалаша, фабрика коллективо шоай низаш цхьана вIашагIа а теха беча цу балхах, дика беркат а доал коммунистически общества хила йоагIаш йола тIехье кхетамца кхеяра.

А. САВИЦКАЯ,
Грознерча № 5 йолча барзкъаш тегача фабрика гIо дара совета член.

КПСС ЦК ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ—ВАХАРЕ!

ХЬАЙБАЙ БОАХАМ ТОАБАРА ЛАРД

КПСС ЦК мартовски Пленума решенешка хьежжа 1966—1970 шерашка хьайбай продукташ кийчъяра хувцалургйоаца план оттаьй вай республикана.

Нагахьа санна укх шера вай паччахьалкхенна 21,5 эзар тонн дулх дIадала дезаш дале, 1970 шерага кхоачаш кийчде деваргда 29,0 эзар тонн дулх. Шура а цунга хьежжа дуккагIа кийчъе езаш я 650 эзар тоннагара 900 эзар тоннага кхаччалца, фуаш 31,0 миллионагара 48,0 миллионага кхаччалца, хIаьта 1970 шерага кхоачаш 3250 тонн тха кийчде деза, е укх шера даккха лаьрхIачул 550 тонн дукхагIа.

Хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдара бокккха организаторски болх эш, хIаьта цу гIулакха укхаза кIезига лоархIаме хургдац племенной болх нийса вIаштIехьбаккхар.

Хьайбай продукташ дукхагIа яхара оттадаь гIулакхаш чакх а доахаш, республика колхозашеи совхозашеи цхьаьнаьола толамаш даьхад балха тIа.

Укх шера пхе бетта республика колхозашкеи совхозашкеи доаккхаш дола дулх 30 процент дукхагIа хиннаь, шура дукхагIа йоаккх 21 процент, гулдаьд 17627 эзар фуа, соахка цу ханналца гулдаьчул 26 процент дукхагIа.

Лакхъеннай хьайбай продуктивность а. Нагахьа санна соахка пхе бетта хIара кхоабача Iаттагара 613 килограмм шура яьккхаяле, укх шера дазамиссел йолча хана яьккхай 691 килограмм е 78 килограмм дукхагIа.

№ 3 йолча сомий-баьца заарий совхозе, «Ермоловский» яхача совхозе укх шера пхе бетта хIара кхоабача Iаттагара яьккхар цхьанца тонн совгIа шура.

Республика дукхагIа йолча колхозашкеи совхозашкеи толаме кхоачашъю хьалхарча ах шера паччахьалкхенна хьайбай продукташ дIаялара планаш, хIаьта цхьаьраша июнь бутт болабеннача юххье дейз рапорташ делар уж продукташ кийчъяра ах шера планаш кхоачашъяь хиларах.

Цхьабакъда, хьайбай боахаме укх шера цхьадола толамаш даьхадале а, кхы а дукха кхоачамбоацараш да юкъарча хьайбай боахам дегIабара новкъарле еш.

Республика дуккхача колхозашкеи совхозашкеи хIана а геттара лоза я хьайбай продуктивность, доахан Iахара дут, дойт, сихха доахана фу тоадара декхараш кхоачашде йиш хулийташ йола методаш хиларах тарра лоархIам бац хьайбашца беча племенной балхен искусственни осемененен.

Хьайбай продукташ кийчъяра хувцалургйоаца план оттаяро, юртбоахама культурай хьувкъам лакхбаро йиш хулийтаргья укх гаргарча шерашка керттера декхар кхоачашде — юкъарча хьайбашта мел эш дика доакъараш Iалашде.

Из керттера декхар кхоачашдарца вайна хьалхашка оттаргда керда лоархIамера декхар — продукци мамогга дукхагIа яиккхар духьа долаш йолча доакъарех пайда дикагIа эцар.

Ховш да, продуктивность лакхагIа йолча хьайбаша доакъарех юха яьлуш дар дукхагIа хилар. Из дина дIахьокха йиш я вай республикерча боахамех лаьца масал доаладарца.

Грозненски районерча № 1 йолча шурий совхозе хьалхарча квартале хIара шурий центнер яиккхарга 175 доакъарий единица дIаяхийтай, хIаьта «Джалка» яхача совхозе — 667 доакъарий единица, «Горец» яхача совхозе — 528 доакъарий единица, «Ингушский» — 472, «Октябра 40 шу» яхача совхозе — 495 доакъарий единица.

Фу маIан да цун? Продукце единица яккхарга дIауха доакъараш № 1 йолча шурий совхозерчул 3—4-зза хIана дац аьнна дукхагIа хIанад цу вай дийцача боахамашка. Цу дерригача боахамашка лелахераш продуктивность цхьатарра йола красни степной е симментальски породех дола доахан ма дий.

Цуй маIан дика довзаш да. № 1 йолча шурий совхозе дукха хана денз кIоаргга тIаберзабаь племенной болх бу, цига вIашагIтехад продуктивность лакхагIа йолча, дика кхедаьча, хIанз а хIара Iаттагара кхо эзар килограмм шура йоаккхаргйолча доахаший Iул. Из тайпа Iул да Грозненски района 1-ча Мая цIерахча колхозе, Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхозе, «Ермоловский» совхозе, дуккхача кхыча боахамашка.

Продуктивность лаккагIа йолча фух дола доахан да вай республика колхозашкеи совхозашкеи леладераш. Доаханна юкъе вайцига дукхагIа даьржараш красни степной, симментальски, швецки фух дола доахан да.

ХIанз лоадама хIама ца эшаш ерригa фермаш продуктивность лакха йолча хьайбашца кхоачамбаь хиларца дувзаденна торо я долаш долча доакъарех пайда дикагIа эца а зоотехнически мероприятей ерригa комплекс кхоачаш а еш продуктивность лакхъе а.

ХIанз вай кхоачамбе йиш йолаш дац цхьан Iаттагара шера йоаккхача 1500—1800 килограмм шурех е исхалеш ду тха доахача жех хIара устагIанна тIера доаккхача 3—3,5 килограмм тхах.

Укх гаргарча шерашка хIара Iаттагара 2500—3000 килограммал кIезигагIа йоацаш шура йоаккхаргйола а исхали ду тха доахача хIара устагIанна тIера 5—6 килограммал кIезигагIа доацаш тха доаккхаргдола а гIулакх де деза вай.

Из вIаштIехьдаргдац, нагахьа санна хьайбаш кхабарен леладарен гIулакх тоадара нийсса боахаме дика тоабаь племенной болх ца лелабойя. ХIаьта цу тайпара болх беш а ба.

Укх тIеххьарча хана цIенхашттагIа дIаболабаьб племенной болх «Назрановский» совхозе. Цига Аьлти-Юртарча отделене вIашагIъеллай къаьстта Iаьсий леладу ферма. Продуктивность лакхагIа йолча доахах дола 74 шинарг хьакъоастадаьд совхоза специалисташа, тоьал дикагIа вIаштIехьбаьккхаб хьайбашта искусственни осеменени яра болх.

Къаьстта белгалдаккха дезаш да, племенной болх вIаштIехьбаккхара юкъе лоархIамерча гIулакхех цаI осеменени яра дикагIа дола хьайбаш хьахоржилга, толашагIа йолча бугIашка царна осеменени яйтилга хилар.

Эггара хьалха цIенхашттара кхоачамбоацараш хIалаха деза вай Iаьсий кхедара балха юкъера. Нагахьа санна ялх беттага кхаччалца кIезиг-дукха дикача хьалашка Iаьсий хьалкхедеш дале а, цхьаккха дича а из ала йиш яц ондадаьнача Iаьсех.

ДукхагIча хана ондадаьнна Iаьсий дерригаш а цхьана хул шоай Iулаш а долаш, уж кхабара гIулакх во вIаштIехьдаьккхад, хIаьта цкъаза Iа доаккхаш а чудохка моттиг хилац царна.

Етт шинаргах хулаш ма бий, хIаьта шоай Iул тоадара дикагIа дола хьайбаш хьахаржа а цар продуктивность лакха хургйолаш дола хьалаш вIаштIехьа а даьха уж къаьстта хьалкхеде а деза.

ХIанз укх сахьата дерригa доахан дика кхаба торонаш йолаш дерригаш а дац боахамаш. Цудукьа сеча доаханна юкъера дикагIа дола 20—25 процент хиллал дараш хьакъоастаданза а царна дикагIа дола доакъар лоаттаданза а даргдац.

Къоаста а даь кхедеш дола шинараш сеча доахана Iулах дIатоха деза брак даь дIакъоастадаьрашта меттел.

ДикагIа дола фу юкъе а доаладеш Iул дIахо тоаделга вIаштIехьдаргдац, нагахьа санна хьайбашта искусственни осеменени яра гIулакх бакъахьа а лар тIа а вIаштIехьдаьккха ца хуле.

Цхьабакъда, хIана а каст-каста моттигаш нийслу цхьаболча колхозийи совхозийи кулгалхошта цу балхах дош ца хеташ.

Техник - осеменатор хIана ферме юкъамоттигера болхло а хинна хIаотташ латт доахан дебадара гIулакха, цулухьа из эшшаш йола общеобразовательни специальни кийчо йолаш хила а веза. Цхьабакъда, дуккха моттигаш я техникий-осеменаторий балха тIа образовани кIезига йола нах ухийташ.

Масаав, Сунженски, Наьсарен, МалгIабина районашта гIулакх деш йолча Сунженски Паччахьалкхен станце вона 34 техникаш-осеменаторах цхьа мара юкъера образовани йолаш вац, нийс сагI верхI шера образовани йолаш ва, хIаьта 28 осеменатор 4 класс а кхы кIезигагIа а образовани йолаш ва. Эргаюлаш тоалуш латтача юрта боахамерча хьайбашта искусственни осеменени яра приемаша дIадех йоккхий знанеш а осеменатора балха опыт а йолаш хулга. Массаза а болх беш осеменаторий цхьа кадраш ца хиларо, цар общеобразовательни кийчо кIезига хиларо, шоай керттерча балхаца тарде йиш йоацаш дола тайп-тайпара кхы балхаш царна тIадехкаро цIенхаштта новкъарле ю хьайбаш дебадара.

Искусственни осеменени елга массанахьа а цхьатарра юкъедаьккха доллашехьа а, юрта боахамерча хьайбашта искусственни осеменени яра гIулаккхашта йолча Паччахьалкхен станцешка шортта маьхера бугIаш-производителаш йоллашехьа а, цхьайолча колхозашкей совхозашкей искусственни осеменени яра гIулакх теркал а ца деш, доахани шинараши шоай мукъах а дита ӕсалча бугIашца лелийт. Продуктивность лакха йола Iулаш вIашагIтохара вайна цхьанна а тайпара новкъостал де йиш йолаш яц ӕсала бугIаш-производителаш.

Племенной болх тоабара чIоагIа лоархIамера дош да цхьаькха-зоотехнически учет нийса вIаштIехьъяккхар. Из ца хуле, болх мишта лел а ховргдац, хIаьта цунах беркат даккха хала а хургда.

ХIанз берригача специалистий уйла тIаерзае еза юххьанцара зоотехнически учет вIаштIехьйоаккхаш беча балха.

Массаза а болх беча зоотехнически болхлой квалифицированни кадрай мара вIаштIехьдаргдац доахана фу тоадара декхар кхоачашде.

Специалисташ-хьайбаш леладераш декхарийла ба Iоаьча опытахи Iилмана карагIдаьннарехи пайда а эцаш, производство рентабельно вIашагIйолла, колхозашкеи совхозашкеи йолаш йолча торонехи кхоачамехи мамогга дукхагIа пайда эца.

Племенной болх лерттIа вIаштIехьбаккхар — из ба укх гаргарча шерашка лакха продуктивность йола хьайбай боахам вIашагIболла республика колхозашкеи совхозашкеи йиш хулийтаргйолаш долча лоархIамерча цу кхоачамех цаI.

Г. ПЕТРОСОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства керттера зоотехник.

ЯЛАТАШ ЧУЭЦАР — ЛОАРХIАМЕ ГIУЛАКХ

Укх шера Сунженски района колхозий кхашка кхачаш латт тIехдика хьийкъа ка бола ялаташ. Ялаташ дика хьувкъаргдолчоа тара да Щеча Эскара цIерахча, «Победа» яхача, Кирова цIерахча, XIX партсъезда цIерахча, кхыча колхозашка.

Укх шера района къахьегамхоша чуэца дезаш да 23571 гектара тIара ялат, цунах кIа 17855 гектар, мукх 5132 гектар, кен 907 гектар, горох 935 гектар, борц 400 гектар а йолаш. Паччахьалкхенга дохка деза 17000 тонн ялат, цунах кIа 7200 тонн, мукх 2800 тонн, хьажкIаш 6700 тонн, и кх. дI. Укх шера ка бола ялат чуэцара болх беш хургья 133 комбайн, соахка хиннарел 39 ше лела комбайн дукхагIа я уж. Комбайнерий кадраш бизза кхоачам болаш я колхозашка.

ХIанз, паччахьалкхенга ялат дохкара йола хувцалургйоаца массазара планаш колхозашка дIакхаьча йолаш, паччахьалкхено ийдеча ялатех тела маьхаш лакхдаь долаш, колхозашка ерригa торонаш я шоай экономика лаккъе.

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъяра тIехьа къовсам а лоаттабеш, района партийни организаце къоастамболлаш бола болх баьб лаьтта леладара а хьайбай а продукташ дукхагIа яхара, моттигерча а минеральни а удобренеех, хий дехкача лаьттаех биззагIен толашагIен пайда нйбелга Iалашдара.

Гурахьа дув ялаташ агротехнически дикал лакха йолаш дIадийнад дукхагIа йолча колхозашка. БIаьсти ший ханнахьа маккаш а даьха, минеральни удобренеш техай царна. БIаьсти юв культураш керттерча даьккъе гурахьа аьхача лаьтта дIайийнай укх шера. Хий дехкилга дика вIаштIехьдаьккха хилари шортта догIаш дийлха хилари бахьан долаш лаьттана кхоачамхиллал тIунал Iайнай.

ДикагIа вIаштIехьа а яьха, ялат чуэцача агрегатех эггара дикагIча тайпара пайда ийбар духьа укх шера массанахьа групповой хьисапагIа болх беш хургья машинаш. Цо дикагIа хулийт машинашта кхашка технически гIулакхаш дара хьалаш, тIаккха гIо дара йола средстваш а болхлой низ а кIезигагIа эшаргба. ТIаккха кIезигагIа эшаргья аьрда ялат дIаувлара йола транспортни средстваш. Групповой хьисапагIа ялаташ чуэцилга вIаштIехьдаккхар бахьан долаш торо хургья ка бола ялаташ чуийцача ардаш тIа хьажкIаш дIаювлга шерра чакхдаха. ХIаьта цу хьисапо колхозашта шера керте ши хьувкъам кхебе новкъостал а дергда.

ХIанз дерригa а гIулакх ялат чуэцаргдолча нахах, кадраех тайша да.

Вай болхлой класса кулгашца хьаьъ юртбоахама техника хIанз тешамерча механизаторий йоккхача отрядага дIаенней. Царех дукха а барий цIераш вай республикал арахьа а йовзаш я. Уж ба ялат групповой хьисапе чуэцилга духхьашха доладаь бола «Победа» яхача колхозера КасьяновагIар дай воIи, Н. Г. Васильченко, М. О. Агарков, П. Е. Лысенко, В. П. Крапивин. Соахка лакхара хьокхамаш а гойташ ялат чуийцар XIX партсъезда цIерахча колхозерча В. И. Кострикина, В. Е Масленникова, Щеча Эскара цIерахча колхозерча И. К. Насаева, Ленина цIерахча колхозерча Л. Р. Рамзанова, дуккхача кхыбараша.

Сихденна ялаташ чуэца ха — хIара къахьегамхочун, къаьстта а агитатора балха эггара бехктокхамегIара юкъ я. ХIаьта къахьегамхошта хьалхашка латта декхараш ка маьхал а ювлаш кхоачашдар духьа уж хIара колхозхочунга дIаккхетадайта а деза.

Цу гIулакха укх деношка парте Сунженски районни комитето хьар кхаш леладерий, баьца дааращ леладерий, колхозашкарча а совхозашкарча а парткомий секретарий, отраслей парторганизацей секретарий, культучреждений болхлой совещани.

Ялаташ чуэцача юкъагIа наха юкъе бу политически-кхетама болх дикагIа вIаштIехьбаккхара хьакъехьа дола доккхий деш дувцар духьа районни культура ЦIагIа гулбеннабар идеологически фронта хьинарера тIемахой. Гулбеннарашта хьувкъам чуэцача юкъагIа долча агитаторий декхарех лаьца доклад йир КПСС райкома секретара Гайсанова.

— Ялаташ чуэцача юкъагIа берригa наха юкъе бу политически-кхетама болх юкъарчал доацаш нах болх беш болча моттигашка дIабахьа беза партийни организацеша, — йоахар доклад яьча нов. Гайсанова. — Кхашкара стан, бригада, звено, агрегат — уж я наха юкъе бу политически - кхетама а культурни-сердалон а болх бе безаш йола моттигаш.

Эггара хоадамбешагIа я бехктокхамегIа а йолча производственни участкашка дийнача дешаца а гIулакхаца а кхашкара къахьегамхой оарцагIа боахаш болча башха - дикача агитатораша дерригa кердадар, хьалха латташ дар Iомаду царна, цар къахьегама денал гIоттаду. ЦIераш яха йоагIа царех болча «Путь к коммунизму» яхача колхозерча цхьоалагIча комплексни бригада звеньевой йолча Бусаргина Зояй, цу колхозерча тракторни бригада учетчика Макаров Георге, Мужечарча библиотекара Ковалева Нинай, Орджоникидзе цIерахча колхоза тракторни бригада бригадира Гаракоев Зяуддина, Первомайскерча библиотекара Татиева Хьавай, Ленина цIерахча колхоза перевалочни база заведующе Чилаев Дубай, «Победа» яхача колхозерча тракторне-кхаш леладара бригада учетчика Янов Петра, дуккхача кхыбарий. Цар а дуккхача кхыча агитатораша а халданза ший хан-ханнахьа беседаш ю, газеташ деш, парте а правительства а решенеш кхоачашъяра тIаберзаба бола хIара деннара кхетама болх бу, къахьегама листокаш, молнеш арайоах, и кх. дI.

Нача юкъерча политически-кхетама балха опыт дIа'са йовзийташ совещане къамаьлаш дир: XIX партсъезда цIерахча колхоза отраслеви парторганизаце секретара нов. Щербакова, Ленина цIерахча колхозерча агитатора нов. Чилаева, культура отдела заведующе нов. Фepралевас, «Восход» яхача колхоза парторганизаце секретара нов. Ферзауле, «Заветы Ильича» яхача колхоза парторганизаце секретара нов. Фаргиева, «Красный Октябрь» яхача колхозерча агитатора нов. Мерзоева, кхыбараша.

Совещане доакъашхошта йийшар СССР дунен халкъашта юкъерча хьалах йола лекци.

И. ЧУНИХИН,
КПСС Сунженски райкома инструктор.

ШУРА ДУКХАГIА ЛУ

Тха шурий-товарни ферма коллективо ханал бутт гаргга хьалхагIа кхоачашъяьй шура яккхара ах шера план. Юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара яьккхача шурех 1121 килограмм хул. Из я цахача шера цу юкъагIа яьккха хиначул 507 килограмм дукхагIа.

Сево дукхагIа хилийтай йоахаш йола шура. Из дукхагIа хилийтар да дукха а шура яхара тIехьара къовсам юххьанца денз дика лоаттабеш хилар. Шенхаштта тоадаьд оаха деттача доахана фу, цIендаь юкъера дIадаьхад шура кIезига тела доахан. Iулаца литараш 14 литрагара 22 литрага кхаччалца шура тела доахан мара дац. Цул совгIа, хоадамболлаш бола къовсам лоаттабу оаха доахан Iаьхара ца дисийтаран дахка говш ца хилийтаран, хIаьта цу гIулакха дика хIамаш карагIа а даьннах тхона. Ишта, масала, дIадахача шера бIаь Iаьто 98 Iаса даьдар, цхьабакъда, укх шера бIаь дергда аьнна хеташ да тхо.

Iаьхара доахан ца хилара йоагIа терко ю техник - осеменатора Иван Федорович Чихичина. Цо ший болх дика бу.

ХIанз тха ферме бисабац боккъала а шоай болх дукха безаш, шура дукхагIа яхара бокъонца къовсам лоаттабеш бола доаркаш мара. Дукха ба тха къахьегама овсарле лакха а йолаш болх беш бола доаркаш. Ишта, масала, Анастасия Епифанцовас ше лелалеча доахах хIара Iаттагара 1270 килограмм шура яьккхай, Мария Кулешовас — 1266 килограмм, Есембулатова Сакината — 1194 килограмм.

Дукха хIама ца эшшаш берригача тха доаркаша хIанз йоаха шура шоллагIча ах шера чотах я. Хьалхарча ах шера паччахьалкхенга шура йохкара план тIехкхоачашъяьй оаха.

ХIанз 160 Iаттагара хIара деннен бийсаннеи 1600 — 1700 килограмм шура йоах оаха, вешта аьлча, хIара Iаттагара — 10 килограмм.

Шура дукхагIа яхара бокхача лоархIамера да детта доахан доажалелга дика вIаштIехьлаккхар. Тха доахан доажадеча Ялмамбетов Сайпус, Калабаев Алексея, кхыбараша доахан дика доажаду, даьгIенех нийса пайда а ийбеш.

Г. ДВОРНИКОВ,
Шелковской районерча Ленина цIерахча колхоза шурий-товарни ферма заведующи.

ЛОРА ГАДОАККХАШ

Ф. УГЛОВ,
СССР медицински Iилмай Академе член-корреспондент, Ленински преме лауреат.

УнахцIена хиларал дезагIа фуд сага? Тешшаме ала йиш йолаш да: «ХIама дац». Бакъда, наха цкъаза цун хам ца барал совгIа, шоашкарча ирава кхыметтел уйла а яц. Лазара кхерам тIабеча кхетаду цар шоаш мел дукхача хIамах боалаш латт. Цудухьа кхетадеш да шоаш, когаш тIа оттабаьрашца, гIайгIаши сагатонаши тIера дIа а йоахаш, вахара ираз юхатIадоаладаьрашца цар сий а безам а хIанаб. Цамогаш а хинна дуккхача шерашка метта аллийсача саго мара кхетадергдац бокъонца унахцIенал яхар фий а лора къахьегам мел дика ба а.

Дуккхача наха шоай письмошца хоам бу: дарбанна операци яь ди шозлагIа дунен чу баьнна ди санна дезду шоаш, цу дезала юкъе эггара хьалха молаш бола чхьагIара кад дика хиннача вIашагIа массаза кхет балех шоаш мукъадьхача лора моарщала мол. Ишта чIоагIа лархIаро доккха декхар тIадожаду.

Унахочун метта ше дIатIаводаш шолхонца бехктокхам шийна тIалатташ санна хет лора: диагноз нийса оттае а еза, ше верзаргхиларах бола цун тешам унахочунна юха дег чу боссаргболаш дола дешаш цунга ала а деза. Цхьатарра зенне да лазар сов унзара дувцари долла хIама хозда, дувцари. Диагноз нийса оттаярахи лора оамал лар тIа хиларахи тийша да сага вахар.

Халахете а, лоро ладувгIа а теркалде а дезаш дола цун декхараш бокъонца долча бесса Iома а дийя, цхьаболча наха каст-каста диццолийт из тайпа бехктокхамера декхар кхоачашдара эггара аттагIа бола сина салоIам эшаш хилар. ДIауйлаел оаш, лор пациентаца эздел доацаш, гIожа хилча? Фу хургдар? Массанахьа а латкъа гIоргва унахо. Цхьа доккха хIама, хила ца дезар хилча санна лоархIаргда из. Эггара чIоагIагIа йола комисси хьожаргья из тахка. Из халахетар ийккхача моттиге кхыметтел министерствера вийкал а ваха мег. Из-м нийса а да: лор массаза а гIулакхаца хила декхарийла ва.

ХIанз кхычунга хьожаргда вай: унахо лорага лийнав, во мел дар аьннад цунга, халахетар даьккхад. Цунах дIахо фу хул? Цхьаккха а хIама хилац. Лораца ишта хила хьана бокъо еннай унахочоа? Общественносто теркал хIана яц цу тайпара моттигаш? Лора ишта халахетар даьккхачо, эзделца воацаш хинначо цу тайппара лоацдаь хила ма тарлой вешта а дIаьхха доаца вахар (хирурга вахар, масала, лорий профессешта юкъе, эггара лоацагIа да). Кхы кIезигагIа зе хиннадац унахошта а: эгIазвига саг ва царга хьажа гIоргвар. ВIаштIехьдаргдий цуй саббарагIен нийсен вокх унахочунгара хьал ха а цунах нийса соцам бе а? Тамаш я доале. Нагахьа санна операци яле хьалхагIа моллагIча цхьанне хирург ситIарваьккхача, пациента вахар дов дийзача мег из бахьан долаш. ЭгIазвига хирург ше дечоа... цхьа миллиметр гIалат ваьлча... Операци харцъяргья. Хинначоа юридически бехке вар хирург ва. Цхьабакъда, моральни бехктокхаме вар ший воча гIулакхашца цун сатем боабаьр ва.

Сага операци елга атта гIулакх дац. Гучадаьннад: 3—4 сахьата йIаьхлуш хула операци еча хана хирурга дегIацара 750 грамм дулх эшалуш хилар, вешта аьлча, дIайхача цехе литейщика дегIацара бIарччача балха дийнахьа эшалучул дукхагIа. ХIаьта хирург 7—8 сахьата операционни истола юхера дIа ца воалаш, цо юкъ хьал нийс ца еш моттигаш а ма хулий! Кхы дIахо никъ боацаш, селлара чIоагIа къовлаеле хул цун нерваш цу хана. ЗIамиг-дукха а гIалат из воале; унахо вахарах а варгва, бIарччача коллективо дуккхача сахьаташка баь болх зехьа а боврг6а. Дакъа лоацаш 37 саг а волаш, операцеш хиннай тха 1-ча Ленинградски мединститута клинике! (Операци йолча хана унахочоа тохкамбеш бола лабораторей болхлой а тIехьа лаьрхIача).

ХIаранена ховш да: уж тайпа операцеш еча хана сина бизза сатем хила безилга. ХIаьта а, ма дуккхаза нийслу-кх хьаштдоацача ханна лорагара ца доагIар дIадехаш болча администраторашa, унахоша, пациентий гаргарча наха цун уйла ца еш!

Бакъда из, эггара хьаьналагIа йола професси я лора яр. Ше диплом хьаэцача хана мединститут а яьккха араволачо санна цхьанна а специалисто дув баац,—ше дарба де декхарийла волаш бараш дукха безарг-маб, цар терко, йоакхо еш хург-мав ше, аьнна буаш бола дув. Лоро ше мел йоаккха ха ший декхар, наха гIулакх дара сийлахьа декхар кхоачашдеш йоаккх.

Къона волча хана СибарегIа, машиннаькъа 1.100 километр гаьна хирурга болх беш вар со. Дарба дайта бIаьш километраш Iай говраща а аьхки лодкашца а со волча ухар нах. Ак ала йиш ярий цхьаннена а? Динъ шу даьккхар аз дийнахь а бус а цахаддаш дежурнел деш. Сихха операци янза ца воалаш моттигаш нийслора сона каст-каста со се хала цамогаш волча хана. ДагадоагIа сона цкъа со цамогаш уллача хана хала цамогаш а йолаш цхьа кхалсаг тхоаш долча йоалаяь. Диагнозо хьахьонкхаш хиннар шорга динъар да е маточни доацаш берах хилар да — бокъонца къоасталуш дацар. Юххера а гучадаьлар маточни доаца берах хилар. Кийч а венна гинеколога юххе ассистентал де дIаоттилга дийхар терапевтагара, хIаьта се, кушетка болча кхаччалца халла дIатIа а ваха, операци йистеяллалца цу тIа иллар со хьежаш са новкъостал эшаргдий-хьогI, яхаш.

Хала цамогаш воллаше а балха гIоргвола кхы специалист малагIа ва?

Цул совгIа, аз дувцац, из ерригa ха айса йоаккхаш цхьа рюмка чхьагIар мала мукъа аз сайна ца бенна хилар, хIана аьлча, мичча хана а лора декхар кхоачашде дезаш хулар со. Каст-каста нийслора, еза сайре йолаш сакъердамерча компане вагIача хана, сога хоам кхоачаш: сихха операци янза яргйоацаш хала унахо е доарахо воалаваьв больнице. Циггара хьа а гIетте операционне водар.

Цу тайпара аскетически гIулакх де декхарийла вора вахаро ше, КIеззига ха яккха со СибарегIара дIавахача хана са когаметта хулар къона хьинар дола хирург. Цкъа бийсанна, мукъача дийнахьа, из волча цIагIа чу а баьхка цамогаш хиннача кхалсага дарбанга хьожилга дийхар цунгара. Сихха операци ца йича яргйоацаш, чIоагIагIа дола аппендицит хинна хиннад кхалсага. Цхьабакъда, менна хиннача лора операци е вIаштIехьдаьннадац. Цул тIехьагIа денз районера дIа ,ца вахача ца воалача хьала тIа кхоачаваьв къона хирург. Выходной дийнахьа мара мича меннад цо из... Кхы цхьаькха специалист мичахьа ва ишта гIулакх тIахьош? Лор мара вац. ТIаккха лора бокъо ецй, шийца а къаьста гIулакхаш леладелга хьадеха?

Халахете а, цхьаккха доазув а доацаш во хул цунца цкъаза. Гражданкас С. поликлинике а ена, справка йийхай цамогар бахьан долаш цунна кхы тIа а отпуск йоагIаш хиларах. Лора лазар корадаьдац, цудухьа цо справка яла а тигадац. ТIаккха доладеннад цIогIарч а, эгIазал а, сардамаш а. Долла хIама могийт гражданкийна. ХIаьта укхаза хиннар-м ший балха декхараш кхоачашдеш волча хана сага юхь йоагаяр ма дий, хIаьта из вай законех бехк беш а да. ХIаьта а, цамогаш волча саго аьннар «фуннагIа мегаргдолаш» лоархI. Цхьабакъда, цкъа дале, ишта моттиг нийсъелча унахочох дагIац гIулакх, шозлагIа-дале, моллагIа а унахо, нагахьа санна психологически лечебнице ше вохийтилга дехаш из веце, дизза жоп дала декхарийла ва ший дешаштеи гIулакхаштеи хьалхара. Цу тайпарча хулиганаша мел даьр хIана могийт?

Бахьан а доацаш цIагIа вийха лор вигар, цхьаккха бокъо а йоацаш больничн лист а справка а лулга тIагIертта дIадехар—цу хана нийслац лора во мел дар хозаш йола керттера моттигаш. ХIаьта шоана мича хезад цу бахьанех моллагIчоа баь а, бехк баьб аьнна. ХIаьта моллагIча лора а, вайна махарра, ца луш Iечул дуккха а аттагIа ма дий справна е больнични лист ялар. Цул тIехьагIа дIауйлаел оаш, цо воагI-воагIачо мел яхар ду, масала, халахетар ца даккхари баге ца еттийтари духьа,— тIаккха фу хургда? ТIаккха догуйла цIена доацаш бола нах общества фоартан тIа ховшаргба. Лоро из вIаштIехьдалийтац. ХIаьта цудухьа лора гадаккха деза, цо ший декхар цIена кхоачашдеча хана!

Моттигаш нийслу вайна, бокъонца цамогаш вола саг уллача моттиге цун гаргарча нахагахьара е тешаш оалаш барашкахьара гIожа, кхерам тIатувсаш къамаьл деш, барт бетташ.

Лор С. хала цамогаш хинна саг волча вийха вигав. Диагноз: миокарда инфаркт. Эггара гаргагIа йолча больницега кхаччалца воча новкъа гIолла ваха везаш массехк километр я. Къаьстта транспорт яц. Лоро лаьрхIад: унахочоа гIойленагIа я ше волчча Iе а Iийна, цIагIа дарба дар. Кхы тайпа уйла йолаш бола гаргара нах сихха из больнице дIавигийта гIерташ хиннаб. Из белггала юхамаччахьа дола гIулакх лоро де ца тигачул тIехьагIа сардамаш даха, кхерамаш тIатувса болабеннаб гаргара нах.

Сенна бехке ва лор? Медицински знанешка хьежжа ший декхар кхоачашдаьд цо, пациент верзийтар духьа долла хIама а деш. Дика болх ба, из гIулакх дикаца чакхдаьнна. ХIаьта унахо-м вала а ма тарлорий (хIанз а массадолча хIаманна низ кхоачаш яц медицина), нагахьа санна де мел дезар лоро даь хиннадаларе. ТIаккха кхерамаш тIатийсараша лийрахIар кхоачашхургдар, дукха комиссеш тохкамаш де йоалалургьяр. Дукха хало тIаоттаргьяр лора сина, из бехка кIалхарваьнна валалехьа. ХIаьта цун юхьIаьрж яьраш кхыметтел вIалла бехказа ца бовла а мегар.

Нагахьа санна специалистах шоаш ца теше, кхывар веха. Из тайпа бокъо яла еза хIаранена, хIана аьлча ший вахар ше тешача лорах тийша мара дита йиш яц сагага. Ишта моттиг нийсъелча, паччахьалкхен чотах ца д дехаш, ший чотах деха деза новкъостал. ХIаьта, нагахьа санна оашош веххал лор хьавийха волаш — цун сий деш хила!

Лора хьехамаш дIа ца эцаш а кхыметтел шоаш из дIа ца эцарах доккхал деш а бола нах корабоагIа. Цхьан саго, доккхал а деш, дийцар сона: фронте волаш ког дIабаккхийта аьннадар шийга, хIаьта ше из де ца тигарах хIанз дийна а висав, ког бIарчча а ба, яхаш. Бакъдар аьлча, ишта моттигаш нийслуш хул. БIаь доарахочох цаI лора яхачунта ла ца а дувгIаш, дийна виса а хIанз из дувцаш а хила тарлу. Цхьабакъда, дицде мегаргдац, лорага ла ца дувгIаш Iийна вож юхевиса 99 венна хург хилар. Цар цхьанна а сагага хIама дувцаргдац.

Лора доагIача даькъа эггара чIоагIагIа сина Iоткъам хул, вайцига лелаеш квалифицированни специалисташа тохкам банзеи могаянзеи йолча харц материалашта никъ ма лулба аьнна правила йоллашехьа а, из яле а кхыяле а йола общественни орган медицина дешаех хIама ца кхетадеча наха яхачоа тIехьаувттача моттигашка.

«Смена» яхача ленинградски кагирхой газета тIа яьнна цхьа статья яр «Дог ца лазаш» аьнна корта а болаш. Цу тIа дувц ност кагьяь унахо хирургически отделене кхаччалца дIавига ший «Волга» яха машин яла тигадац лорохирурго Л. И. Краснощековас, яхаш. Бакъдараш ишта хьахьекхачул тIехьагIа, селлара дог ца лазаш лоро даь гIулакхаш хала ца хийтача, фу халахетаргда? Мадарра аьлча, гIулакх нийсса вокх оагIорахьара хиннад.

Iокхийттача зIамигача сага ностара шаккхе а чIий кагбаь хиннаб. Новкъосташа лыжаехи тнъовронехи яь иммобилизаци (лозаяь моттиг хьувргйоацаш соцаяр) тIа а йилла, «Волга» латтача дIавихьав из. Хирурга цу сахьате сакхийнад, унахо чIоагIа халача хьала тIа а къаьстта чIоагIа лораве везаш а хиларах. «Волга» чу из виллача? ТIаккха иммобилизаци толхае езаргьяр, хIаьта цо лазар кхы а дукхагIа сихдергда, газови гангрена хьоае а тарлу. ТIаккха лор, 3—4 километр гаьна хинна «Скори помощь» йоалае ший «Волгаца» мар а вахийта, унахочоа лазар сихлургдоацаш новкъостал дар духьа ше цунна юхе Iийнай. 20 минут ялалехьа унахо маьрша а волаш къаьсттача машина чу а вилла, хуругически отделене дIакхоачаваьв, хIаьта из цига тоа а веннав.

Унахочоа гоцахьа мел хьувзача хана цу юхе лаьттараша ца боагIаш чIоаггIа барт бийттаб хирургага, «хьай «Волга» бIех ца яйтар духьа дир Iа из», яхаш лор бехке а еш. Халахете а, цар яхачоа тIехьаяьннай «Смена» яха редакци а, ший декхар цIена кхоачашдеш хиннача лорах дийца харцдараш кепа тохар бахьан долаш. Л. И. Краснощековас даь гIулакхаш цо болх беча хирургически клинике хиннача партийни собране а, хирургически общества правлене а, медицински института Iилман совете а бокъонца нийса хилар бакъдаь доллашехьа а, газета тIа опровержени араяланзар.

Цкъаза ишта а хул лора гIулакхаш, кхыметтел из бокъонца бакъволча моттиге а. Цхьабакъда, хIара саг а санна, гIалат вала-м ма тарлой из. ГIалат вала тарлу ца харах (ший гIулакхага лерттIа дIа ца хьажари теркал ца дари даькъе лархIац вай) ваьнна ца Iеш, лазарен дарбани диагноз нийса оттаяь ца хиларах а. Ховш да, кхыметтел шоай балха тIа бокхий специалисташ бараша а гIалаташ дувлийташ хилар, лечара воаккхилга дагахьа ловш мел эшар даьи хиннадоллашехьа а. Цул совгIа, медик кIезиг-дукха шийна бакъахьа хеттар деш а хила веза хIанзалца хьа кхоачаш техка даланза долча доакъошка. Укхаза хеттар дар аьртагIа да, цхьабакъда, из ца дича прогресс а яц хургйолаш-м. ХIаьта, нагахьа санна лор даим компрометаце кхерама кIал латташ хуле, шийна хеттар чакхдаккха хьожаргвац из, хьаваргвац аьнна хеташ волча унахочоа цунах дарба даргда аьнна хеташ дале а. Цунах хIама хургдац унахоштеи дерригача медицински Iилманеи зулам далар мара.

ХIаьта, нагахьа санна нийсхо йоаца гIулакхаш лораца леладеча хана общественность духьала ца йоалаш Iийча, цунах тIехьагIа хьахула хIамаш тоаде, Iапаьмате хала долаш нийслу. Лора авторитет йохаеш болча наха, шоаш тIабагIа ткъовро ходаю. МоллагIа а машин ехачул тIехьагIа цхьаннена а дагадохац из машин мишта тоае еза механика хьеха. Цхьабакъда, нагахьа санна саг цамогаш хилча, вешта аьлча, дунен тIа эггара чоалханегIа йолча механизма болх сецача, хIаране ший декхар лоархI хьехам лулга.

Юххера а, кхы цхьаькха цхьа дош ца хьоахадича даргдац. Ший профессе дуккхача хIамашта декхарийла ву лор. Из, масала, декхарийла ва медицинана хIанз карагIдувларий дух тIа волаш ше хилийтар духьа юкъ-юкъе арадувла медицински литература деша, ца деше, из сихха тIехьавусаргва. Инженерага йиш я, нагахьа санна ше ца кхеташ моттиг хилча, ший гIулакх дита а дита, книжка тIа хьажа ваха. Хала цамогаш волча унахочоа йисте латтача лорага йиш яц дош къоаста ца деш тIехьадаккха. Из декхарийла ва ше дер циггача, унахо волчча даь даккха. Цудухьа хила веза из ший гIулакх массаза а дика довзаш, мичча хана эше а кийча. Нагахьа санна лора квартире дIачу а даьнна, книжкаш чудола шкаф цига бIарга ца яйча, шоана цу сахьате дег чу йоссаргья цунна ховчох шекдолаш йола уйла. ХIаьта из нийса а да: массаза а вахача метте ховш хила дезача хIамашта библиотеке ада йиш мичай. ХIаьта массаза а вIаштIехьа хулий деша а библиотека вIашагIтоха а? Цун а уйла йича бакъахьа я. Лора барзкъантар эрудицега кхачалца—долла хIама общества теркалдеш хила деза.

Медика професси—денале, турпале я. Цо ший дерригa вахар сага, обществана гIулакх дара хетаду. Цудухьа лоро беча балха массаза а дика материальни хьалаш лоаттадаь ца Iеш, из моральни а хьаллаца веза.

Ленинград.

(«Советская Россия» яхача газета тIара).

ФОТОИНФОРМАЦИ

«Букурия» — молдавски меттала — дикахетар. Цу цlеро ше мадарра хьахьокх Молдаве столицерча кондитерски фабрика коллективерча наьха дог-уйла, гlулакхаш.

Сакъердалуш, дог гlоздаьнна нах ба предприяте къахьегараш. Укхаза дукха ба тlах аьнна, денал дола кагирхой. Лархlа а йоагlаш фабрични комсомолена езаеннарг лоархlаш я комсомола заводской комитета секретара заместитель Васильева Женя.

Итт класс йистеьккха ше маьллинге а ера Евгения фабрике балха.

Хьаувш, сакъердалуш йолча Женяс сихха доттагlал тессар балха тlарча ший новкъосташца, царна юкъе ший сий даьккхар цо. Цудукъе ший сий даьккхар цо. Цудукъа цун кандидатура оттаьй Алжире хургйолча кагирхойн студентийн Дерригдунен IX-ча фестивале республикана хьалхара йодача Молдаве кагирхой делегаце состава юкъе.

Сурта тlа: яьча хьамсарча моттигашка. **В. Мастюкова** сурт.

ТАСС фотохроника.

Тlехваьнна воккхача французски балетмейстерах Марнус Петипах «КхоалагIа къонал» яха советско-французски фильм доаккхаш латт Ленинграде. Картина оттадер режиссер Жан Тревиль (Франци) ва. Фильма сценареш язъяьй А. Галичеи (СССР) П. Андреоттеи (Франци).

Сурта тlа: Петродвореце сурташ доахача хана. Аьрдехьара аьттехьа: Николай Черкасов, Марина Стрижекова, французски артисташ Жак Феррьер, Жиль Сигаль.

Н. Науменкова сурт.

ТАСС фотохроника.

Самардийнахьа Грозне керда аэровокзал хьайийлар.

Укхаза я пассажираш лаьрхlа йола йоикха зал, берий-наьний цlа, парикмахерски, кафе, газеташ дохкаш йола киоск, вокзала цlа, иштта кхы а.

СУРТА ТlА: Грознерча аэровокзала керда здани.

А. Кобиашвили сурт.

ШКОЛАШ ДИКА КИЙЧЪЕ

Укх дIадахача дешара шера Наьсарен района школашкарча дуккхача хьехархоша а хlаьта иштта цхьайолча школай бlарчача коллективаша а дикка къахьийгад дешар хьехаши кхетама болх беши.

ДIадахача дешара шера баьча балха итогаш еш а кердача дешара шера бергболча балха план оттаеш а ба хlанз халкъа образоване болхлой.

Тайп-тайпарча специальностех бола хьехархой институте вlашагlъеххача хьехархой говзал лакхъеча курсашка дешаш хургба ахкан бетташка. Школашка районо а хьалхагlе а денз белгалбаьхаб цу курсашка бохийтаргбола хьехархой. Из болх школа администраце беш ба профсоюзни организацеца цхьана.

Районерча ерригаш а хlана яц аьнна йолча школашка подготовительни группаш вlашагlъеххай эрсий меттах дика ца кхетача беракта, дешар эрсий меттала хьехаш йолча 1-ча классе деша парна аттагlа хургдолаш. Цу подготовительни группашта хьехараш юххьанцарча классай дикагlа бола хьехархой ба. Иштта хьехача дешара юкъеэзав 2000 дешархо.

Школай сеть хьалхагlа ше хиннача тайпара юсаргья районе кеслача дешара шера, цхьабакъда, дешархойи классаши дукхагlа хургхилар бахьан долаш района школашта кхы тlа а эшаргва тайп-тайпарча предметех вола 171 хьехархо.

1964—1965 дешара шера района школашка болх беш хинна берриге хьехархой квартиэшцеи массе тайпа коммунальни гlулакхащеи бизза lалашбаь бар, хlаьта керда тlабоагlача хьехархошта квартираш кийчъяьй, йоаго хlама lалашъяь а 15 август хьатlакхачалехьа квартираш йолча хьатlазза яргйолаш а я.

Школьни помещенеши хьехархой квартираши а тlехьа лаьрхlача района школашта 1965—1966 дешара шера эшаргья 5076 кубически метр дахчеи 1900 тонн кlори. Хьехархой йоагоча хlаманца хlаналe бизза lалашбаьб. хlаьта школашта эшаш йола йоаго хlама а дешара шу доладалалехьа тlазза яргйолаш я. Яьча заявкашка хьежжа хьаухаш латт кlор, цудухьа из ца тоъаш моттиг хургьяц.

Хlанз керттера а аггара бехктокхамегlара а декхар да школьни зданешта, хьехархой квартирашта, школьни мебела ремонт яри дешара-гойтара пособешца района школаш lалашъяри. Цу гlулакха лаьрхlа района дукхача школашка май бетте а дlадолаьаьд ремонтии балхаш, ремонт ергйола бригадаш вlашагlъеххай лакхерча классашкарча дешархоехи берий дай-ноаноехи, гlишлой материалаш кийчъяьй. Ремонт дlайолаьй школьни мебела; парташта, истолашта, гlандашта, шкафашта, и. кх. дl. Хьехархойпредметникийн юххьанцарча классай хьехархойн кулгалца шоай вlаштlехьа доаллача тайпара дешара - гойтара пособеш кийчъеш ба дешархой. Цу гlулакха юстара латтац берий дайноаной а.

Кердача дешара шера школаш кийчъеча юкъе доккха дакъа лоац района дукххача школашкарча дай-ноаной комитеташа. Лакхерча классашкарча дешархой берий даьша-ноаноша чlоагlа дакъа а лоацаш ремонт дика дlайолаьй Наьсарен-Вокзалерча, Дошлакъий - Юртарча, Жlайрахарча бархl шера школашка, Пхьилекъонгий-Юртарча, Янтаерча, Алхан-Чуртски юххьанцарча школашка, СурхотIарчеи БурокIалхарчеи юкъерча школашка. Цхьайолча школашка ремонт чакхъяьннай 15 июнь хьатlакхачалехьа, вешта аьлча социалистически декха ашка оттальча ханал 15 ди хьалха. Кийчон болх во дlаболабаьбац районерча кхыча школашка а.

Дешара занятеш июнь бутт бовлаца йlаьхъяр бахьан долаш школьни зданешта еш йола ремонт кlезиг-дукха говргъя Наьсарен-Вокзалерча юкъерча школе, цхьабакъда, цига а кердача дешара шера еш йола кийчо укх шера 1-ча августе чакхъяргья.

Белгалдаккха дезаш да, районера школаш шоай ханнахьа ремонт яь а кийчъяь а яхара республика просвещене Министерствагара чlоагlа новкъостал эшаш хилар. Школашта тоъаш дац басар, олиф, белила, ардакх, герга хьу, шифер, кхыйола гlишлой материалаш.

М. КАРТОЕВ,
Наьсарен райОНО инспектор.

ЧАМ БОЛЧА ХИМЕ ХЬАДЖ

Фу хьаж йоагlа маьккхах? Тамаш я саго цун уйла яьле, ше мара кхы йоаца из хьадж вайх хlаранена бера хана денз йовзаш яле а.

Шоаех кхача кийчбеш йолча продуктаех йоагlа тайп-тайпара хьадж сенах хьахулаш я ха гlийртаб химик Владимир Беликов а кхыбола СССР Iилмай Академе элементоорганически соединеней Института болхлой а.

Гучадаьннад, зизайи баьцийи хьажел эргагlа а йолаш, кхачан хьажаш, цхьан е массехк соединенеех а ца хулаш, кхачах даьхка доакъош —углеводаш, хьоаналаш, белокаш эрга а яьле, царех кхыча тайпара яраш хилари уж вlаши тувсалуш хилари бахьан долаш хьахула чоалхане йоаца химически хlамаш цхьана вlашагlкхетарах хулилга.

Масала, углеводаш эрга а яьле, царех кхыяраш хулча хана хьахул фурфуроли оксиметилфурфуроли — маькха хьажа компоненташ. Хьоаналий окисленех, гидролизах, термически хувца а еле царех кхыяраш хиларах хьахулаш хиннай шоаш цхьана йолаш хилча тайп-тайпарча дулха хьадж хьахулийташ йола альдегидаши органически кислоташи. Хьоанал дlаяьккхача бийдача бежана дулхах хьакъоастаеннай шоашта юкъе фосфор дола гликопротеидаш; царех йоахк глюкоза а дуккха аминокислоташ а. Цу хlамай хи растворагаш йlоахийча хьахиннай кхийхкача дулха хьадж а йолаш йола вlашагlъийна хlамаш. Гликопротеидаш хьоаналашца вlашагlа а аь, йlоахийча кхерзача дулха хьадж холуш хиннад. Хlаьта кхерзача чкъаьран хьадж хьахул. керттерча даькъе, хьадж ухача метиламинех.

Бифштекс е заливной, дилла е пирожни кийчъеча хана хулаш йола химически реакцеш кхетаяра долча наьккъех цаl — массаза а яхар мо продукташта юкъейолхача соединенеех уж хьаелга ба. Цу тайпара йола деакцеш мел ка йоалаш хул къаьстадар сага хулаш дола хьажкхетар мара дац, хlана аьлча цул дикагlа хьадж холуш йола прибораш хlанз а кхолланза я.

Хьоаналий, углеводий, аминокислотай хи смесаш йlоах а еш, тохкамаш дераш дух тlа баьннаб, хlара хьадж хьахилийтара боккха лоархlам болаш из хьайоалаш йола эррига компоненташ хилара.

Евгений ГРУЗИНОВ,
инженер.
(АПН).

Хь. ОСМИЕВ.

САГА УЙЛА

Малха лир санна,
Къаьга я хьо.
Форда хий санна,
Дукха я.
Лаьттан бух санна,
Кlоарга я хьо,
Сигале санна,
Лакха я.
Дуне ше санна,
Шера я.
Бlарга-са санна,
Эшаш я.

СПОРТИВНИ ХОАМАШ

ВОЛЕЙБОЛ

Волейболах ловзаш кlирандийнахьа хиннача вlашагlкхетарга хьажа ззараш нах гулбеннабар Грознерча «Динамо» стадионе. Цига ловзаш хилар Австрера Венски «Аскё» яхача спортивни клубеи Грозненски «Спартакеи» волейболисташ.

Дlадахача аьхки грозненски спартаковцаш Австре баха хилар, цига шозза лайзар уж царца, 3:0 счет а йолаш котбаьлар. Инсбруке а лайзабар уж Вена городской сборни командаца, юха а 3:0 счет а йолаш котало яьккхар.

Хlанз австрийски волейболисташ вайцига хьоашалгlа баьхкаб.

Командаш ловза йолаелар. Грозненски команда шоллагlа йола состав лайзар австрийски командаца. Хьаьший ийшар 3:0 счет а йолаш. Австрийцаш вайчарел воrlа лайзар, хlана аьлча волейболах Австре ловза бола бенна дукха ха яц. Ерригача Австре волейболах ловзаш ззар спортсмен мара вац. Хlаьта спортивни клубе «Аскё» 60 саг ва. Австрийски волейболисташ хlанз lомалуш мара бац. Укхаза лайзача командага хьежача гуш да дика ловза могаргдолаш уж болга, хlанзлехьа дика толамаш а даьхад цар. Бакъда, кхы а дуккха къахьега деза цар шоай говзал лакхъеш. Вай волейболисташкара хьаlомаде метаргдолаш а дукха да.

Шоллагlча дийнахьа цlаькха лайзар уж ши команда. Грозненцаш юха а котбаьлар. Грознера Сочи гlоргба австрийски волейболисташ. Цига уж ловзаргба Сочера «Спартак» яхача командаца.

* * *

Спортивни обществай организацеи союза Российски совето СССР-а спорта мастер аьнна сийлен цlи еннай Грознерча «Спартак» яхача волейбольни команда юкъе воагlача шин спортсмена. Уж ба Гришин Анатолийи Викторов Геннадийи.

Хlанз цу команда юкъе ийс спорта мастер ва.

Д. КОДЗОЕВ.

БОККХА ТОЛАМ

Укх деношка йистеьлар спортивни гимнастиках СССР-а кубок яккхара Ленинграде хинна яхь. Цига къовсам лоаттабеш хилар вай мехкара низ болашагlа бола спортсменаш.

Гимнастиках тlехдика говзал хьахьекхар Грознерча 17 шу даьннача спорта мастера Ермичева Ларисас. Оарца тlа ловзаш дотув медаль яьккхар цо. Хlаьта цо гойта номераш чоалхане а хоза а хилар бахьан долаш «Советски спорт» яхача газета сийлен приз елар цунна.

Обши зачетах бархlлагlа моттиг а яьккха Советски Союза сборни команда юкъе яхар Л. Ермичева. Из ба вай гимнастка а цун тренера В. Ростфоцке а эггара хьалхара боккха толам.

К. ДЖАБРАИЛОВ.

ШАХМАТАШ

Укх деношка чакхъяьннай 1965-ча шера шахматех ловзаш хьалхара моттиг яккхара Центральни Совета «Труд» яхача ший лоlамерча спортивни общества Москве хинна яхь. Цига дакъа лоацаш хилар спорта мастераш, мастералла кандидаташ, швейцарски системах цхьоалагlа разряд йола шахматисташ. Верригa а 49 саг вар.

Вай республикера цига хилар спорта мастер В. Дорошкевич, мастералла кандидаташ А. Богданови С. Косторнови. Яхь дlайолаеннача хана денз хьалха вар В. Дорошкевич. Ийснех ворхl очко а яьккха массарех котваьлар из. «Труд» ДСО Центральни Совета чемпионате дакъа лаца бокъо елар цунна.

Пхё партех лайзача спорта мастералла кандидат хинна дlачlоагlъелар А. Богданов.

В. ЛАНСКОЙ.

ФУТБОЛ

ТlЕХХЬАРА МАТЧАШ

20-чеи 21-чеи июне «А» класса шоллагlча подгруппа командаша керттерча даькъе чакхбаьккхар футболах мехка чемпионата юххьанцарча ловзарий хьалхара го.

Боккха толам баьккхар лакха счет а йолаш (4:1) Челябински «Локомотив» эшаьча Ивановерча «Текстильщика» футболисташа. Вокх матчай хьалхарча подгруппера результаташ укх тайпара я: «Строитель» — «Трактор» — 2:0, «Локомотив» (Винница) — «Энергетик» — 2:0, «Волга» (Горький) — «Спартак» — 0:1, «Металлург» — «Локомотив» (Тбилиси) — 0:0, «Труд» — «Шахтер» — 0:0.

Счет укх тайпара а йолаш чакхъяьлар шоллагlча подгруппера матчаш: «Алга» — «Заря» — 1:1, «Кайрат» — «Кубань» — 0:0, СКА — «Динамо» (Ленинград) — 2:0, «Шинник» — «Динамо» (Таллин) — 3:0, «Даугава» — «Жальгирис» — 2:2, «Карпаты» — «Волга» (Калинин) — 4:1, «Политотдел» — «Россельмаш» — 1:0.

Подгруппашка хьалхара моттиг лоац «Уралмашеи» (19 очок) «Заряси» (24 очок). Укх шера «А» классе цlаккха а эшанза йола команда я «Заря».

ФУТБОЛАХ СССР-е ХЬАЛХАРЧА МОТТИГИН ТАБЛИЦА («А» КЛАССЕ, ШОЛЛАГlА ПОДГРУППА, ХЬАЛХАРА ПОДГРУППА)

	Л	К	Н	И	М	О
«Уралмаш»	15	5	9	1	16—13	19
«Текстильщик»	15	6	6	3	9—12	18
«Локомотив» (В.)	15	4	9	2	14— 9	17
«Трактор»	15	5	7	3	13— 9	17
«Шахтер»	15	4	8	3	11— 9	16
«Молдова»	15	5	6	4	9— 8	16
«Металлург»	15	5	6	4	15—17	16
«Строитель»	15	5	5	5	17—18	15
«Энергетик»	15	4	6	5	16—15	14
«Авангард»	15	5	4	6	16—16	14
«Труд»	15	3	8	4	9— 9	14
«Терек»	15	4	6	5	13—15	14
«Локомотив» (Ч.)	15	4	5	6	17—21	13
«Спартак»	15	3	7	5	11—16	13
«Волга»	15	3	6	6	12—15	12
«Локомотив» (Тб.)	15	4	4	7	16—22	12

Дешашта меттел скобкашта юкъе оттадаь алапаш: В. — Винница, Ч. — Челябинск, Тб. — Тбилиси.

ЛЕКЦЕШЦА КХАШКАРЧА СТАНАШКА ГlОЛЛА

Дукха ха йоаццаш «Октябра 40 шу» яхача совхоза болхлошта дунен халкъашта юкъерча хьалах лаьца лекцеш йийшар «Знание» яхача общества лектора нов. В. С. Сирика.

Лекторо хьайбаш леладераши механизатораши дика кхетаргболча меттаца дийцар вьетнамцашеи курдашеи шоай кортамукъале бахьан долаш лоаттабеча къовсамах лаьца. Боккхача безамца ладийгlар цунга болхлоша.

Ши ди даьккхар лекторо совхоза болхлой болча. Цу юкъах массайолча кхашкарча станашка, шурий-товарни фермашка, жа lуй болча хилар лектор Сирик.

Массанахьа а дукха веза хьаьша санна тlаэцар из.

В. И. Сирик Грознерча машиннаькъа болхлой культура Шен директор ва. Дукха ха я цо «Октябра 40 шу» яхача совхоза болхлошца шефство делаю.

Ше цlа водаш машиннаькъа болхлой культура Шен художественни самодеятельностаца кастта юхавоагlаргва аьнна совхоза болхлошта дош делар нов. Сирика.

Доккха баркал а оалаш накъа воаккхаш, каст-каста шоаш долча вола аьнна дехар дир цунга совхоза болхлоша.

У. ДАУРБЕНОВ.

СЭВ-а ЧЛЕНАШ ДОЛЧА МЕХКАША ЦХЬАНА ДУ ГlУЛАКХАШ

ВАРШАВА. (ТАСС). Болгаре, Венгре, ГДР, Польша, Румыне, Советски Союза, Чехословаке делегацаша дакъа а лоацаш, 10 июнера 19 июнага кхаччалца Варшаве хилар машинаш хьаяра хьакъехьарча СЭВ массаза а йолча комиссе 30-гlа заседани.

СЭВ-и СФПЮ-и юкъе баьча бартага хьежжа заседане дакъа лоацаш хилар СФРЮ викалаш.

Наблюдателий хьисапе баьккха заседане хилар КНДР викалаш.

ПАП хьа махойттара, комиссе тlайийшай машинаш хьаеча производства продукцена типизаци, специализаци, кооперировани яра хьакъехьара дуккха а рекомендацеш; цу продукцех я лаьттанна кlалхара хьагучадаьха рудни а рудни доаца а оахкалаш дахара йола машинаши оборудовании, гlишлоний кизга хьадара йола комплексни технологически линеш, оргтехникаи насосно-компрессорни оборудовании средстваш. Тlайийца рекомендацеш кхоачашъяро lалашдергда СЭВ членаш долча мехкашта эша цу белгалдаьхача тайпаех йола оборудовани кхоачамбалла хулийтилга.

Комиссе тlайийцай 1964 шера Москве хиннача дунен халкъашта юкъерча гlишлонийи наькъийи машиний а гlишлой - монтажни балхашта механизаци яра йолча средствай а выставке хьахьувкхаш хиннача технически Iилмани дуденнарех пайда эцарах йола предложени.

Заседане хьажа а хьежа, тlайийцар 1966 — 1970 шерашка стандартизаци ярах йола машинаш хьаяра хьакъехьарча СЭВ массаза а йолча комиссе балха перспективни план.

Доазол дехьара

СОВЕТСКИ КОСМОНАВТАШ ПАРИЖЕ БА

ПАРИЖ, 21 июнь. (ТАСС). Париже кхаьчаб советски космонавташ В. Комаров, Б. Егоров, К. Феоктистов. Ю. Гагаринца цхьана цар дакъа лоацаргда тахан Више хьаеллача астронавтически космически фильмай дунен халкъашта юкъерча 2-ча кинофестивале.

ХЬАЕЛЛАРГЙОЛЧА АЗЕИ АФРИКАИ МЕХКИЙ КОНФЕРЕНЦЕГА

ПАРИЖ, 21 июнь. (ТАСС). Алжирера афро - азиатски конференци, белгалдаь махиллара, хьаелларгья 29 июне. Франс Пресса агентства корреспондента Алжирера хьахойт, цу мехкий кхыча мехкашцарча гlулакхий министрий кийчо яра йола совешани 24 июне хьаелларгхилар.

Из укхаза хьакхайкадаьд селхан конференцена кийчо яра йолча комитета заседани хинначул тlехьагlа.

АЛЖИРА РЕВОЛЮЦИОННИ СОВЕТА КОММЮНИКЕ

ПАРИЖ, 21 июнь. (ТАСС). Селхан делкъел тlехьагlа Алжире кепа а техай, радио чу гlолла дlа а кхайкаяьй совета цlерах Хуари Бумедьена кулг яздаь йола Алжира Революционни совета коммюнике.

«Къам суверенни дола кхо шу даьннадале а, — йоах шийн текст Франс Пресса агентствас дlакхайкаяь йолча коммюнике тlа — мехка долаш да, кlал гlоллара тийша балхаш, вlашагlа а къестабеш доал де яхаш долча къаьнарча киловзала долча новкъостала юха а йолаеннай вlаши гlерташ йола тайп-тайпара тенденцеши планаши.

Къама халкъа эскаро, йоах дlахо коммюнике тlа, «Ше халкъах дlакъоастадайтаргдац». «Алжирски халкъо оарцдаккхарах тахан оарцагlа а баьнна, цун эггара дезагlа долa дагадоахкараш чакхдаха лаьрхlа бола нах гlерт бокъо йоалаш дlаьккха мукъалеи толхаяь сийлен юхаметтаоттаяра гlулакха халкъа новкъостал де».

Коммюнике тlа хьахойт Революционни совет хьаяь хилар. Совето lалашдаьд йолаш йолча институташа порядоки кхерамзлеи а йолаш болх белгеи пачхьалкхеи гlулакхаш нийса леладелгеи. Цул совгlа, из «гlортаргья цlенхаштта, законеи къоастамболлаш йолча принципийи ларда тlа лелаю демократически пачхьалкхе оттаяра дола хьалаш хьаде... иштта гlулакхаца стабильностьи тешами юхаметтаоттабергболаш. Революционни совет йолалургья вай экономика вlаштlехьъяккхеи юхаметтайоалаеи». Ларде конъюктуреи рекламеи йолаш йолча социализма метта, йоах коммюнике тlа, мехка специфика теркалъеш йола социализм хила еза.

Коммюнике тlа белгалдоах, «демократически централизма мах ниййсагlа бара ларда тlа революционни lаьдал чlоагlдара духьа а бокъонца йола социалистически общество хьалъяра духьа а берригача мехко къахьега дезилга.

Коммюнике тlа хьалхадоах, Азеи Африкаи мехкий конференци хула ха Алжира хьаотташ латтилга: Цу тайпарча ассамблеяна Алжир хержа хиларо, белгалдоах коммюнике тlа, тlадех вайгара «цlаккха а вай мехках Азе, Африке, Латински Америка халкъий бенна тешам боа ца бар.

Кхыча мехкашца леладеча гlулакхашка диллача, шийна тlайийдаь деккхараш массе а даькъе тешшаме кхоачашделга цlаккха а ца лийрхlача тайпара шийн доккхагlа дола декхар Алжира лерхlарг хилар белгалдоах коммюнике. Хlанзчул тlехьагlа, йоах коммюнике тlа, «субъективизма хьалхадоахаш хургдац вай деш дола гlулакхаш. Из хургда чура политика арахьа дlахо яхар. Из тlаерзаяь хургья стабильни а экономически тоалуш йоагlа а пачхьалкхе йиллара. Къам мукъадаккхара Фронто карайийцача керттерча гlулакхага хьежжа, эффективни а реалистични а хила езача вай дипломате массе а хана хадданза шийна хьалхле ийергья программа тlа язъяьча Триполе къоастам баь а алжирски харте чlоагlъяь а йолча ерригача принципех».

ДАИМ КЪАХЬЕГАМХОШЦА

Сунженски района Мужечарча библиотеке болх беш я шийн гlулакх ловзаш а дезаш а йола Ковалева Нина Александровна.

Орджоникидзе цlерахча колхоза № 2 йолча шурий-товарни ферма болхлой чlоагlа гlадболх Нина Александровна йоагlаш бlаргаяйча. Доярказштеи доахан леладераштеи эшаш дола художественни, юртбоахама, политически, кхыдола литература хулийт цо ферме ше вlашагlъеллача дlамигача библиотеке. Хоза кийчъяьй «Лынах дола бакъдар» яха уголок. Укхаза да атеистически темаех дола лозунгаш, тайп-тайпара сурташ, брошюраш, кхыдараш. Масала, массане а безам тlаболаш да «Шоана, кхалнах» яха стенд.

Хьайбаш леладеращца каст-каста беседаш ю, массанеца дlахоаш книжкаш, журналаш, газеташ деш.

Хьнаре дакъа лоац цо къахьегама листокаш арахецача а. Каст-каста Мужечарча школа дешархоша цо кийчдаь концерташ увттаду къахьегамхошта.

П. КИРИЕНКО.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Город Грозне, Госпитальни улицагlа. 5. вахача гражданина Слынко Владимир Петровича суде деннад город Грозне, Заводской районе, Леснова улицагlа, 245 корпусе, 9 кв. яха шийн сесаг Слынко Валентина Арсентьевна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Заводской района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Цlеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленния, юртбоахамеи, письмойн отделий — 2-25-72; корректорски — 2-09-20.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.
«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.
Типография из-ва «Грозненский рабочий» Проспект Революции. 7/84.

СФ053796. Заказ № 3803.